

חוברת ט"ז

קו ל

יובאי

קרמניץ ועומסק

בישראל ובתפוצות

תוכן הענינים - אינהאלט

עמוד

1	<u>דבר המערכת</u>
2	<u>פון רעדאקציע</u>
2	"מסילות למרומים"
5	לזכרו של י. שפיר - מנוס
7	פלאי העיר קרמניץ - בצלאל גורן
10	"תעודה בישראל" - י.ס.
13	צפורה און מרדכי כץ מיט די קרעמעניצער אין ישראל - מנוס
16	דמויות ומראות מהבית הישן
17	בני עירנו כותבים
19	<u>הלכו לעולמם</u>
	א. חסיד; יצחק ביברמן; פסח לרנר, א.מנדלבלט; נ. דסר; פ. קרייזלמן; ש. ציזין; י. זאלמאנאוויץ; ח. לנדסברג; ל. גארין (גארינשטיין); א. לנדאו
36	<u>פטיפס</u>
39	<u>"מזל טוב"</u>
41	<u>תנחומים</u>
45	<u>ארגענטינער אפטיילונג</u>
	<u>המערכת:</u> מ. גולדנברג, י. רוכל, א. ארגמן, י. גולברג, צ. ברנשטיין, ש. סקולסקי, ב. גורן, ש. ויסמן, א. מורדיש. עיצוב גרפי - א. ארגמן.
	מחיר החוברת כולל דמי חבר 100 ל"י, בחו"ל - 5 דולר.
	<u>כתובת המערכת:</u> ארגון יוצאי קרמניץ ושומסק, רח' לה גרדייה 67, תל-אביב 67221.
	<u>הפצה בחו"ל:</u>

William Kogan, 6828 Juno Str.

Forest Hills, N.Y.113375, U.S.A.

Marcus Katz, Pasteur 237, 3e, A. Buenos Aires, Argentine.

Nax Desser, 158 Anderson Ave., Winnipeg 4, Man. Canada.

דבר המערכת

בפגישה שהתקיימה ביום 21.3.79 בין נציגי ארגון יוצאי קרמניץ ונציגי יוצאי שומסק - לאחר מו"מ מוקדם - הוחלט ששני ארגונים אלה מתמזגים לגוף אחד שיקרא "ארגון יוצאי קרמניץ ויוצאי שומסק בישראל". הארגון המורחב ימנה קרוב ל-600 חברים, תחת 400 + 200 עד כה. החוברת השנתית תיקרא מעתה "קול יוצאי קרמניץ ויוצאי שומסק". למערכת צורפו חברים מבין יוצאי שומסק וכן גם לוועד. הגזברות תהיה משותפת, והסכומים של שני הארגונים יישמרו בבנק הפועלים בחשבון אחד. חוברת זו משקפת כבר גם את יוצאי שומסק (ראה: פלאי העיר קרמניץ, הצנזורה על ספרו של בצלאל גורן, איש שומסק, "מסילות למרומים" שיצא לאור לפני כחודשיים, ולצערנו - גם ב"הלכו לעולמם"). נזכיר בהזדמנות זו שגם בארגוני קרמניץ שבארגוניות ובניו-יורק כלולים גם יוצאי העיירות הסמוכות לקרמניץ: שומסק ועוד. הבה נקוו שהמיזוג יעלה יפה והארגון המורחב יפתח פעילות ענפה.

בפברואר 1979 ביקרו אותנו מרדכי כץ מבואנוס איירס ורעיתו ציפה, העומדים בראש ארגון יוצאי קרמניץ בארגוניות, ונתקבלו ברוב עם וברוח טובה במועדון שלנו, וכן גם בסניף הארגון שבחיפה. הזוג כץ סיירו גם ברחבי הארץ. תיאור מלא על ביקורם ניתן ברשימה של הח' מנוס, וכן גם ברשימה של הח' כץ. בחוברת 15 של ק.י.ק. מסופר, בעמודים 36-38, על ארגון פולנים יוצאי קרמניץ בלונדון ועל קשריהם ההדוקים עם הארגון שלנו. והנה לפני זמן מה ביקרה בישראל הגברת צ'רנובסקה, מראשי ארגון זה, ונתקבלה במועדון שלנו, שמעה על פעולות הארגון שלנו וסיפרה על פעולתם הם. רשימה מפורטת על פגישה מעניינת זו ניתנה ע"י הח' יהושע גולברג, שהוא המקשר בין שני הארגונים, וגם ביקר אצלם לפני חדשים אחדים תוך כדי סיורו בלונדון.

בימים הקרובים עומדת להופיע ע"י אוניברסיטת ת"א נובלה מחקופת ההשכלה "אל מבוזו לגנב" אשר כתב היד שלה נתגלה בוורשה לפני זמן מה. ההתקנה לדפוס, כולל מבוא, נעשתה ע"י ד"ר מנוחה גלבווע. הספר מכיל כ-100 עמודים והוצאתו לאור מסתכמת ב-40 אלף ל"י. הקרן למילגות מטעם ארגון יוצאי קרמניץ תרמה למטרה זו 20 אלף ל"י, והמחצית השנייה תכוסה ע"י מכון כץ של אוניברסיטת ת"א. זוהי המילגה הראשונה מטעם הקרן בהיקף כזה.

החל בחוברת זו יופיע השנתון שלנו במספר עותקים מוגדל, שיספיק גם לחברים יוצאי שומסק.

גם הפעם מכילה החוברת מאמר אחד בשפה האנגלית, ויש בדעתנו לנהוג כך גם להבא, כדי לאפשר לדור הצעיר של יוצאי קרמניץ בארה"ב לדעת על המתרחש בארגון.

פון רעדאקציע

מיר גייען ארויסגעבן "קול יוצאי קרמניץ", דאסמאל אונטערן נאמען "קול יוצאי קרמניץ ושומסק", נאך דעם וואס ביידע לאנדסטאנשאפטן האבן זיך פאראייניגט. לאמיר האפען אז דער שידוך צווישן אונדז וועט זיין א געלונגענער. די ערשטע בשותפותדיקע שריט זיינען דערמונטרונגען. צוזאמען וועלן מיר מיט א פארשטארקטער ענערגיע, ווילן און, דער עיקר, געפיל זיך אפגעבן דער הייליקער אויפגאבע פון נישט לאזן פארגעסן אונדזערע קדושים און אונדזער אלטע היים. ביידע קהילות האט געטראפן דערזעלבער טראגישער גורל. ביידע לעבן זיי, לצערנו הגדול, אין אונדזערע הערצער בלויז. בלעטערנדיק די פארגעלטע בלעטער פון "קרעמעניצער שטימע" און "קרעמעניצער לעבן" פון צוריק מיט עטליכע און פערציק יאר, די בלעטער פון די יזכור ביכער אונדזערע, ווי אויך פון נאר וואס דערשיינענעם בוך "מסילות למרומים" - ("וועגן צו הימל הויכקייט") פון שומסקער לאנדסטאמן בצלאל גורין זעען מיר ווי טעטיק אונדזערע יידן זענען דארט געווען אויף אלע געזעלשאפטליכע געביטן, מיט וואס פאר התלהבות און איבערגעגעבנהייט האבן זיי זיך אפגעגעבן דער ארבייט פון דער נאציאנאלער אויפלעבונג אונדזערער, אפילו אין די געפערליכע טעג פון-בירגער קריג, אין די צייטן פון שווערער עקאנאמישער נויט און שיקאנעס מצד דער פוילישער אדמיניסטראציע. מיר קענען זיין זיכער, אז אין די לעצטע מינוטן זייערע זיינען זייערע מחשבות געווענדעט געווען צו אונדז און צו ארץ-ישראל.

געדענקען מיר זיי - און נישט נאר אין די אזכרה טעג. דעם ווייטיק פאר זייער שרעקליכן סוף טראגן מיר תמיד אין אונדזערע הערצער. די ליבע און בענקשאפט צו זיי און צו יענעם ארום, וואס איז פארבינדן מיט אונדזערע קינדער און יוגנטארן, ווערן דערוועקט דורך די זכרונות אונדזערע ביי פארשידענע באגעגנישן און אויף די בלעטער פון די יערליכע העפטן אונדזערע, וואס וועלן אצינד דינען אויך די שומסקער חברים.

דער פאראייניקטער אירגון אונדזערער וועט אויך ווייטער פירן זיין טעטיקייט דורכאויס פרייוויליטיק. דאך אבער זענען אונדזערע הוצאות גענוג גרויס. זיי זענען לעצטנס געשטיגן פילפאכיק, באזונדערס צוליב די הויכע קאסטן פון דרוקן דעם זשורנאל. מיר גלויבן, אז "קול יוצאי קרעמעניץ ושומסק" וועט אויך דערגרייכן די שומסקער חברים אין אויסלאנד און אויך זיי וועלן זיך אפרופן מיט א ברייטער האנט, פונקט ווי עס טוען דאס די קרעמעניצער דארט.

מיר וועלן אויך ווייטער ארויסגעבן דעם זשורנאל, טיילווייז, אויף יידיש, כדי צו פארלייכטערן אונדזערע לאנדסלייט אין חוץ-לארץ אויפצונעמען דעם מאטעריאל, וואס וועט אין אים דערשיינען. מיר בעטן די חברים זיי זאלן צוזאמען מיט זייער ביישטייער פארן זשורנאל, אונדז לאזן הערן זייער מיינונג וועגן דעם אינהאלט און אויסזען פון אים.

מיר האפען צו זעען אייך אלע, קרעמעניצער און שומסקער לאנדסלייט, אויף דער אזכרה אין סעמינאר הקיבוצים, דינסטיק אוונד, דעם 14-טן אויגוסט, 1979.

להתראות באזכרהו

"מ ס י ל ו ת ל מ ר מ י ם"

בדבר המערכת ביידיש הזכרנו את ספרו של חבר הוועד של אירגון יוצאי-קרמניץ ושומסק, בצלאל גורין - "מסילות למרומים".

אנו נותנים כאן סקירה קצרה על הספר הזה בחתימתו של ט. יש לציין שהספר זכה לביקורת טובה בעיתונות ובתפוצה גדולה, ביחוד בין אנשי התעשייה האווירית.

על ספרו של גורן "מסילות למרומים" (רצנזיה)

בצלאל גורן הוא אלתר גורודינר, מיוצאי שומסק, הסמוכה לקרמניץ, פורש לפנינו בספרו "מסילות למרומים" (הוצאת ברוגנפמץ, ח"א) פרשת-חיים מעניינת הן מצד האופייני לבני דורו והן מצד המיוחד לדרכו של עצמו. כיוצא עיירה אוקראינית-פולנית מספר הוא לנו בלשוך פשוטה, בהירה וציורית על ימי ילדותו ושנות גידולו בתנאי סביבתו הקשים, המושפלים והמשפילים - על הווי חיים שבספרות העברית לא נשאר כמעט רישומו בקרב כותבי זכרונות על "בית אבא", כי אם בתאוריו 'האפלים' של מנדלי על יהודי כסלון ובטלון וקבציאל שלו. המחבר מתאר אותם בכנות גלויה ראוייה לציון, וכיצד הצליח להתמודד בגלויי ההוויה העגומה הזאת. הוא ידע לסלול לו מסילות, ובכוחות עצמו להתגבר גם על תנאי התקופה הקשה - התקופה שבין שתי מלחמות-העולם, עד הגיעו לאותם "מרומים" - תרתי ותלתא משמעם - לאותה פעילות ורוטמות הנפש שידעו רבים מבני העיירות עם הצטרפותם לתנועת נוער ציונית, ובמקרה זה - אל 'החלוץ', ועם עלייתם אחרי מאמצים בלתי אפשריים כמעט - ארצה; ואל אותם 'מרומים' - שבהם חי החלוץ-הכונה בשנות השלושים בארץ, שהאמין כי כל יום מימיו וכל מעשה ממעשיו הקטנים עושה הוא לתקומת עמו בארצו. ולבסוף גם "למרומים" - דרך חיל האויר המלכותי - ושהם היו לנחלתם של ראשוני חיל האויר של מדינת ישראל.

אולם, איך המחבר רואה בספרו פרשת-חיים מסעירה עוד אחת, משל עוד אחד מדור השואה והגבורה.

על טירתו בכתיבת הספר הזה הוא אומר במכתב המצורף לקורא: "להביל לקהל הרחב, לדור הצעיר, ובמיוחד מחוסרי היכולת, למשפחות מרובות ילדים את העובדות האוטנטיות על אלפי ילדים מיהדות מזרח אירופה בדורו...". - וכאן הוא טונה בקצרה את התנאים הקשים המעיקים מן הצד החומרי כמין הצד התרבותי-חברתי, בהם גדלו כל אלה ושכל זאת הצליחו לחתור אלי "מרומים".

ואכן פרשת חיים עוד אחת מני רבות אחרות מפי בני דור החורבן והתקומה. אך זו שלפנינו יש לה גם מגמה - ולא רק מוצהרת-חינוכית-אקטואלית, -שיש בה להורות ולהוכיח אל מה מסוגל להגיע אדם האחוז באור של חזון והאמונה בכוחות שלו עצמו.

והמחבר שפרש עתה לגמלאות רשאי להשקיף על פעליו בסיפוק ובגאווה.

לזכרו של י. שפיר

באחדות מהחברות של קול יוצאי קרמניץ פרסמנו רשימות אחדות על הפגישות עם יעקב בביתו, כשכל פגישה הייתה בשבילנו חווייה עמוקה. בחוברת מס' 13 מופיע שיר קינה שלו על עיירתנו החרבה "כי'בענק" ובחוברת האחרונה, לצערנו הגדול, הספדנו אותו.

אולם הכול זה לא מספיק, כי בשבילנו היה לא רק מחנך, מנהיג ציוני ונואם מלהיב. שפיר זהה עם תקופה יחידה במינה, תקופה גדושה מאורעות כבירים, זה היה תור הזהב של עירנו. שמו קשור למבהיגים הצעירים, הנלהבים והתוססים של התנועה הלאומית במקום: בנימין לנדסברג, מאיר גולדרינג, גורנגוט, ורטהיים, קורניץ, לייבקע ראזענטאל, זכרוןם לברכה, ועוד.

היה בדעתנו לפרסם בחוברת הזאת עבודה מקיפה עליו ועל האישים האלה, שעמדו יחד אתו במרכז החיים החברתיים בעירנו, אבל מסיבות שונות לא הספקנו לעשות כן. נצטרך לפרסם את העבודה הזאת, אנו מקויים, בחוברת הבאה. יעקב היה בין מייסדי בית הספר העברי "תרבות" בעירנו, ושנים אחדות עמד בראשו. כשרונו ונסיונו הפדגוגי והכח האירגוני שלו, הם שעזרו לו להקים בעירנו מוסד חינוכי, סדנה לעברית לתפארת, את ביה"ס "תרבות".

ראוי לציון מאבקו האמיץ והעקשני נגד התנכלויותיהם של השלטונות הפולניים לסגור אותו.

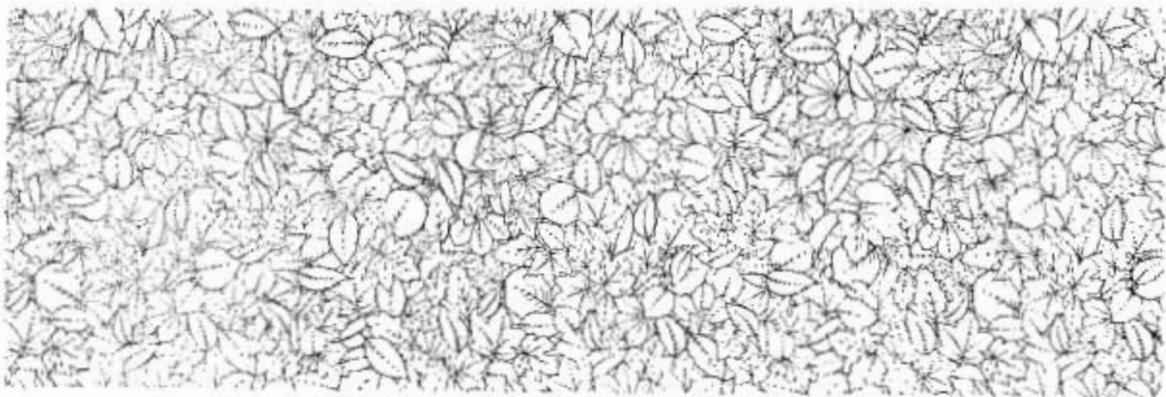
אנו נותנים כאן קטעים מכתב-העת שילדי בית הספר בני 10-11 הוציאו בהדרכתו.

תמונת בית הספר "תרבות"
 בקרמניץ על מדוגות האורגניזציה

בתמונה המבוגרים מימין: שפיר, בשורה הרביעית, והמורה קצנר בשורה
 השנייה.

חלק מהילדים כבר אינם, אבל לא מעטים שנשארו בחיים, יכירו כאן את עצמם.

פלאי העיר קרמניץ

כל המשפחה, הקרובים והשכנים מרבים לספר על העיר קרמניץ ועל הפלאים שלה: על רחוב שירוקה, על הבונה, על הפוטיק, ועל הרוגטקה הדובנאית והרוגטקה הווישנווצאית. מדי חודש, כאשר דודתי גיטעלע חוזרת מקרמניץ, שם היא מקבלת את הקיצבה החודשית כאשת חייל שנהרג במלחמת העולם הראשונה, היא מספרת כל פעם מחדש על פלאי העיר קרמניץ. ועתה כאשר בניה גדלו, התחילו גם הם לבקר בקרמניץ כדי לפגוש שם כלות. וברוך השם, היה מבחר לא קטן של בנות ישראל במלכות פולין הברוכה בבנות, הרבה יותר ממספר הבנים. ואנכי, הילד, שומע ובולע את הספורים על העיר קרמניץ והפלאים, ונפשי יוצאת לבקר שם, ולו פעם אחת. אבל מי זה גוסע סתם ככה לראות עיר מבלי שיהיה לו משהו לסדר שם? והיכן להשיג הוצאות הדרך? ועם מי לנסוע? הרי ילד לא יסע לבדו בלי מבוגר. כל מחשבותי מתרכזות סביב העיר קרמניץ על פלאיה, וכמעט הגעתי לידי יאוש. בעוד שנתיים אהיה כבר בר-מצוה, ואת קרמניץ עוד לא ראיתי. וכשם שבכל מקרה של חוסר תקווה באה ההצלה פתאום, - כך קרה גם לגבי דידי.

רצה הגורל ומשפחת מוצי נכנסה בריב עם משפחת אברהם קוועטש, כי שכנים היו, ומעשה שהיה כך היה.

מר אברהם זק, כך היה שמו, סוחר עורות מזה שנים, בעל-בית מכובד בקי"ג שומסק, וכינויו "קוועטש", משום שלא עלינו היה לו שבר מעיים, ומסתמא הוא לוחץ על השבר, ולחיצה היא "קוועטש" ביידיש, לכן הוא נקרא בשומסק "אברהם קוועטש". ו"מוצי" היא שכנתו של אברהם קוועטש, אשר שמה מלכה, אך מכיוון שהיתה בעלת קומה נמוכה קראו לה "מוצי". בעלה נסע לארצות הברית עוד לפני מלחמת העולם הראשונה, והשאיר אותה עם שני ילדים: הבן - אלי, והבת - שינדל. מוצי פירנסה את המשפחה ממכירת חלב שהניבו שתי פרותיה, והבן אלי שהיה חיגר טיפל בפרות והיה יוצא אתן למרעה בקיץ. והנה נגמרה מלחמת העולם הראשונה והאב התחיל לשלוח דולרים. ואלי - אשר גדל בינתיים - רוצה לעשות משהו בכסף. ומה יותר פשוט מאשר לסחור בעורות כמו שכנו אברהם קוועטש? התחילה איפוא התחרות ביניהם, אשר הלכה וגדלה עד אשר הגיעה למכות. הריב התחיל בין "אברומכה", אשת אברהם קוועטש, ובין שינדל, בתה של מוצי, ואילו אלי התפלל אז תפילת שחרית, והיה לבוש

ב"תפילין". וכדי שיוכל להשתחף בקרב לצד אמו הוא קפץ על רגלו האחת לנקודת ההתנגשות. ובינתיים קבלה גם אנרומכה תגבורת מהנח שלה שהופיעה עם מטאטא והנחתה אותו על ראשו של אלי, והתפילין שלו נפלו על הארץ. היה בזה משום חילול השם, אז התערבו השכנים והפרידו בין הניצים. אלי היה אפוא הגבר היחידי שלכאורה לקח חלק בקרב, ו"אברהם קוועטש"י" תבע אותו למשפט על תקיפת אשתו. אלי חיפש עדים להוכיח את ה"אליבי" שלו.

רצה הגורל, ואנכי, ילד בן 10-12, הייתי עד ראייה לקרב. ומי אמין יותר בבית המשפט מילד? נהייתי אפוא עד במשפט שבין אלי לאנרומכה. ובימים ההם לא היה בית משפט בעיירה שומסק, אלא בעיר המחוזית קרמניץ. באה הישועה ואני נוסע להעיד במשפט ולראות בו בזמן את העיר קרמניץ על הפלאות שלה. המשפט החקיים בחורף, כאשר בחוץ קור ושלג, ואף על פי שאלי הלביש אותי בפרוות כבשים לא ניהניתי מהנסיעה בחורף, אבל המחשבה שאני נוסע לקרמניץ ועוד מעט אראה את כל פלאי-עולם הקלה עלי לסבול את הקור. והנה אנו מגיעים לעיר - ויטר לבית המשפט. חכינו כל היום עד אשר הודיעו לנו כי המשפט נדחה.

לפנות ערב הגנו ל"תחנה השומסקאית", כך קראו לבית הישן עם האורווה הגדולה. אותי השאירו בתחנה ואילו יתר העדים הלכו לסדר עניניהם בעיר. בניגוד להוראות שלהם - אני עוזב את התחנה ויוצא לראות את העיר משאת נפשי. וקודם כל - רחוב שירוקה. כבר ערב. - ובעיר אור כמו ביום, אור השמל, על המדרכות מטיילים אנשים כמו בפסטיבל. האם חג היוסף? מה חוגגים? אינני מתעכב, ממשיך לטוטט. והנה בצד השני של הרחוב הולך אדם, בידו חצוצרה של נייר והוא שר בקול באריטון ערב לאוזן והאנשים ברחוב מברכים אותו "סרווס רוזק". אני רואה את המשוגע של העיר. הלא לכל עיר המשוגע שלה. --- אני חוזר לתחנה, האנשים רגזו עלי: "ילד הולך בלילה לבדו בעיר גדולה שאינו מכיר אותה ואינו מפקח?". אך מה יש לפחד? הלא אור ברחוב ולא חושך.

נוסעים בחזרה הביתה. עגלת החורף מתהפכת פעמיים בדרך. ישראל החייט, העד השני נקע את ידו. ישעיה - אידל - ברנדלס, העד השלישי, מקלל את העגלון. רק אני במצב רוח מרוסם, הייתי בקרמניץ. אמנם את הבונה את הפוטיק ואת הרוגסקות עוד לא ראיתי. אבל יש לי סיכוי לראות אותם, כי אם המשפט נדחה, אז בעוד כמה חדשים יתקיים. ואז כבר יהיה קיץ. ובאמת, בפעם השניה אנו נוסעים ביום אביב לקרמניץ. כמה יפהו איזה תענוג לנסוע ביום אביב ולראות

את פלאי קרמניץ. הפעם המשפט התקיים ואני הצטיינתי במסירת העדות, ראיתי את כל פלאי קרמניץ וחזרתי כגיבור לעיירתי שומסק, כי מפה לאוזן נמסרה הידיעה שילד היה עד בבית המשפט, ובלי מורא ופחד העיד, והשופט התרשם מעדותו. הצלחתי בכל: גם לפרסום וגם לנסוע פעמיים לעיר קרמניץ.

ואתם ודאי רוצים לדעת מה היה פסק הדין. ובכן, שני הצדדים השלימו ביניהם בשעה טובה ומוצלחת. ובכן: מי הרויח במשפט? זה בלי ספק אני שהרווחתי מהמשפט של אברהם קוועטש ומוצי, ואלי לא יצלע לבית הסוהר. וזאת לדעת, גם בית סוהר לא היה בשומסק, אלא בקרמניץ עיר הפלאים.

כמה אני מצטער שנהרסת ואת ריקה מיהודים.
נזכור אותך, קרמניץ עד סוף ימינו.

הספר "תעודה בישראל" ומחברו - בהערכה מחודשת

תמצית מדברי המבוא של עמנואל אטקס

בשנת תשל"ז יצאה, מטעם מרכז זלמן שז"ר, מהדורה מצולמת של "תעודה בישראל" לריב"ל, של מהדורת ווילנא-הורודנא. תקטי"ח (1828), כציון ליובל המאה וחמישים להופעת הספר. למהדורת-יובל זו הוקדם מבוא, פרי מחקר של עמנואל אטקס: "תעודה בישראל - בין תמורה ומסורת", בו מעלה לפנינו החוקר הערכה מחודשת על תרומתו של החיבור ושל מחברו בתולדות תרבות ישראל.

בשל רוחב היריעה של מבוא זה, אנו מביאים כאן רק ליקוטי דברים, מתוך הנחה שיוצאי קרמניץ - עיר מולדתו וגידולו של ריב"ל המכונה "מנדלסון הרוסי" - ימצאו ענין רב במחקר הזה, משום שעיקר חידושו וחשיבותו היא במבטו העמוק על פני הרחק הזמן, הבוחן והמבהיר את השפעתו של ריב"ל על כל צבא התמורות שנתחוללו בחיי התרבות של יהדות מזרח אירופה מאז.

ריב"ל, הוא ר' יצחק בער לוינזון, פועל למען שנוי דמותה של היהדות ברוסיה ברוח השקפותיה של תנועת ההשכלה. במהלך פעולתו הציבורית הסתמנו שתי מגמות שישמשו זו בצד זו: האחת הייתה של התעמולה הספרותית המבקשת לשכנע את הקוראים לאמץ לעצמם את השקפותיה של ההשכלה. הטפה ספרותית זו ניזונה מן האמונה המשכילית הטיפוסית בכוח-ההשפעה הגלום בפנייה ספרותית. זאולם ריב"ל לא הסתפק בתעמולה ספרותית. מאז ראשית פעולתו הציבורית פנה אל אישים שונים בחוגי השלטון הרוסי באגרות ובתזכירים, שתכליתם לקרב את התמורות המבוקשות בחיי היהודים באמצעות כוח כפייה של המלכות....

ריב"ל היה סבור, כי החברה היהודית ברוסיה שרויה במצוקה שאין היא מסוגלת להיחלץ ממנה בכוחות עצמה. את גילוייה של זו ראה במעמדס החוקי של היהודים, במחיצה הגבוהה המפרידה בינם לבין המדינה והחברה הסובבת, ובעיקר במצוקה הכלכלית החריפה על תוצאותיה החברתיות. ואולם את שרשי הרע ביקש למצוא לא במדיניות ההגבלות והגזירות של השלטון, אלא במחדלי החינוך היהודי המסורתי, בחטרונותיה של ההנהגה המסורתית וביחסה המעוות של החברה למקורות המחייה הפרודוקטיביים. ריבל היה משוכנע, כי באמתחתה של ההשכלה מצויות התרופות המתאימות לריפוי נגיעיה של יהדות רוסיה;

אלא שחוגי המשכילים ברוסיה מהווים מיעוט זעיר וקלושים הסיכויים שדרכם תתקבל על דעת הציבור היהודי. המוצא היחיד, הוא איפוא כפנייה אל המלכות. מסתבר, כי תחושה זו של חוסר ברירה גרמה לו לריב"ל וכמוהו לאחרים ממשכילי רוסיה, לצייר לעצמם את דיוקנה של המלכות בהשראת משאלות לבם, שנחמכו, כאמור, על ידי דגם האבסולוטיזם הנאור, יותר מאשר לאור יחסה הממשי ליהודים.

... מקומו של הספר "תעודה בישראל" בתולדותיה של תנועת ההשכלה ברוסיה נקבע קודם כל בהיותו החיבור הפרוגרמטי הראשון של תנועה זו. במידה רבה הוסיף חיבור זה ליצג את מגמותיה של ההשכלה ברוסיה עד למחצית המאה הי"ט.

לכאורה מתמקדת הפרוגרמה המשכילית שמתווה ריב"ל, סביב חמש שאלות המוצגות בהקדמתו לספרו: א. אם הכרח הוא לבעל דת יהודית ללמוד לשון הקודש על פי הדקדוק בתכלית השלימות? ב. אם מותר לו ללמוד לשונות העמים? ג. הילמד חכמות חיצוניות? ד. מה תועלת תגיענו בידיעת הלשונות והחכמות, אילו היו מותרים? ה. ואף אם תגיע לנו תועלת-מה, אולי איננה שווה בנזק הדת ומכשול האמונה אשר יגרמו הלימודים האלה...

לאמיתו של דבר חותרת הפרוגרמה המוצגת ב"תעודה בישראל" לתמורה מרחיקת לכת בשלושה תחומים של חיי היהודים ברוסיה: א. בתחום חיי הרוח והחברות; ב. בתחום הפעילות הכלכלית; ג. במערכת היחסים שבין היהודים מכאן לבין השלטונות והחברה הסובבת מכאן.

הריפורמה החינוכית שמתווה ריב"ל אינה מצטמצמת בשינוי המטרות ובדרכי הלמידה של המקצועות שנכללו בחינוך המסורתי, אלא שהיא תובעת להוסיף ולכלול תחומי לימוד חדשים.

את חשיבות העיסוק בחכמות ובמדעים מנמק ריב"ל בתועלת שיש בהם לגבי ערכי המסורת. יש מן החכמות המהוות אמצעי עזר חשוב להבנת המקרא וספרות ההלכה, ואילו חכמת הטבע מאפשרת לאדם להכיר בגדולת הבורא. עמדה פרגמטית זו המחייבת את העיסוק בחכמות בהיותן בלי עזר בשירותים של ערכי המסורת, אף שלא הייתה נפוצה בחברה המסורתית, - מכל מקום לא הייתה זרה לרוחה, ואולם ריב"ל מעלה נימוקים נוספים החושפים את מגמת החילון הגלומה בהשקפותיו. החכמות הן מקור תועלת ואושר בחיי הפרט והחברה. משמעותם של אלה היא איפוא אנושית-כללית ואיננה מצומצמת בגבולות חיי הדת. בולטת כאן

המגמה התועלתית-אושרנית, זו המעמידה את אושרו של האדם בחיי העולם הזה כערך.

הספר "תעודה בישראל" - נועד לשמש כתב סניגוריה על המשכילים וההשכלה בעיני החברה המסורתית בת הזמן ובת-המקום: הכתובת העיקרית, שכלפיה כוונה התעודה היתה החברה המתנגדת. ריב"ל לא יכול היה לצפות לכך, שהחסידות בתור כזו, תשנה עמדתה כלפי ההשכלה והמשכילים. ואולם הוא התאמץ להציג את ההשכלה בנוסח העשוי לדבר על ליבם של המחנגדים.

נראה לנו, כי ביסוד חיבורו של ריב"ל עמד מניע נוסף, החורג מחומי השיקול הטקטי של לימוד סניגוריה על ההשכלה בעיני החברה המסורתית. ב"תעודה בישראל" העמיד ריב"ל ביסוס מפורט ומסועף להנחה שהיתה אצלו בחינת ודאות פנימית ומילאה תפקיד רב-משקל בעולמו הרוחני, לאמור: אין כל סתירה בין מגמות ההשכלה לבין המסורת! ריב"ל דוחה את ההאשמה, כי החכמות והמדעים הינם נטע זר בכרם ישראל. נהפוך הוא, מקורן של החכמות הוא בישראל וממנו שאלו אותן היוונים....

ובנקודה זו מתבקשת, כמדומה, הבהרה נוספת: הצדקת ההשכלה בפני המסורת - מהווה בו בזמן הצדקה של המסורת בפני ההשכלה. לשון אחר: ב"תעודה בישראל" מצייר ריב"ל דיוקן של 'מסורתי' אשר נאמני ההשכלה מסוגלים להזדהות עמה ולראות עצמם כממשיכי הנאמנים.

בעלה מכל ספק התפקיד שמילא ספר "תעודה בישראל" לגבי חוגי המשכילים. על כך מעידות בין השאר ארבע המהדורות, להן זכה הספר במרוצת השנים תקפ"ח-תרס"א.

כיוצא בכך נקבע "תעודה בישראל" כספר לימוד באחדים מבתי הספר המתוקנים שנוסדו ברוח ההשכלה. ואולם דומה, כי את עיקר שליחותו עשה ספרו של ריב"ל דווקא בשנים הראשונות לאחר שראה אור. לכן באותן שנים, בהן עשתה תנועת ההשכלה ברוסיה את צעדיה הראשונים חיזק הספר "תעודה בישראל" את בטחונם של המשכילים המעטים והמבודדים בצדקת דרכם ותרם לכוח עמידתם.

עד כאן תמצית דבריו של בעל המבוא למהדורת הצילום של "תעודה בישראל לריב"ל, מר עמנואל אטקס, - יכוא על הברכה ועל התודה.

ציפורה און מרדכי כץ מיט די קרעמעניצער אין ישראל

די ידיעה, אז ציפורה און מרדכי קלויבן זיך, סוף סוף, קומען קיין ישראל, האט ארויסגערופן א גרויסן אינטערעס בא אונדזערע לאנדסלייט דא און איז בא אלעמען אויפגענומען געווארן מיט פרייד.

די עטליכע צענדליק יאר, וואס מיר שטייען מיט זיי אין איין ענגן קאנטאקט, אלס איינע פון די פירער פון דעם קרעמעניצער לאנדסלייט פאראיין אין

בועינאס-אירעס, האבן אונדז שטארק דערנענט. מיט יעדן בריוו (געווען זענען זיי אפטע) איז געוואקסן אונדזער פריינטשאפט. מיר האבן אויף זיי ארויסגעקוקט, ווי מ'קוקט ארויס אויף נאענטע קרובים און ווי פארשטייער פון די טייערע חברים אונדזערע אין ארגענטינע, וואס האבן אונדזער פאראיין דא געשטיצט די גאנצע צייט מיט א ברייטער האנט.

די ערשטע באגעגנישן מיט די געסט אין תל-אביב און אין חיפה, ווי זיי זענען אזוי ווארעם אויפגענומען געווארן, האבן איבערגעשטיגן אלע אונדזערע דערווארטונגען, און זענען געקרוינט געווארן מיט דער צאלרייכער און אזוי ווארעמער קבלת פנים אין אונדזער לאקאל, אין סמינאר הקיבוצים אין תל-אביב.

אין די זייד פון אייניקע חברים זענען דארט אויסגעדרוקט געווארן די אינטערעסן און געפילן, וואס בינדן אונדזערע לאנדסלייט צוזאמען, אומעטום - ווי זיי געפונען זיך. זיי האבן אויך געדאנקט די אנגעלעגטע געסט פאר זייער מיזאמער און איבערגעגעבענער ארבייט לטובת די קרעמעניצער לאנדסמאנשאפטן אין ארגענטינא און ישראל.

אין זייער ענטפער האבן ביידע, ציפורה און מרדכי, אונדז פארשאפן א גרויסן פארגניגן מיט זייערע גוט דורכגעטראכטע און טרעפליכע רייד. מרדכי האט פארענדיקט זיינע רייד מיט א שייך ליד פון זיין אייגענער שאפונג - די ווערטער און קאמפאזיציע. דער גרויזאמער זייגער האט געצווינגען דעם עולם זיך צוגיין. זייער רירנד איז געווען דאס געזעגנען זיך פון יעדן איינעם מיט די געסט, וועלכע האבן באדארפט צומארגנס אפפארן.

אן דער דאן דער-
הויבענער שטימונג פון
אונדז האט אויך צוגעגעבן
די אנוועזענהייט פון
די חברים פון שומסקער
ועד און זייער פייער-
ליכע דערקלערונג, אז
זיי זענען באפולמעכטיגט
זיך אנצושליסן אין דער
קרעמעניצער לאנדסמאנ-
שאפט.

ציפורה, אלס אקטיווע מיטארבייטערין אין דער קרן-קיימת קאמיסיע אין בוענאס-
איירעס, איז דורך דער פארוואלטונג פון קרן-קיימת דא, ארומגעפירט געווארן
צוזאמען מיט מרדכי'ן איבערן לאנד. וואס זיי האבן געזען און געהערט
האט אויף זיי געמאכט א געוואלדיקן רושם.

זייערע איינדרוקן האבן זיי איבערגעגעבן די קרעמעניצער אין בוענאס-
איירעס און אויף פארשידענע ברייטערע פארומס מיט א גרויסן דערפאלג,
ווי עס איז געמאלדן געווארן אין דייעווארטיגער יידישער פרעסע.

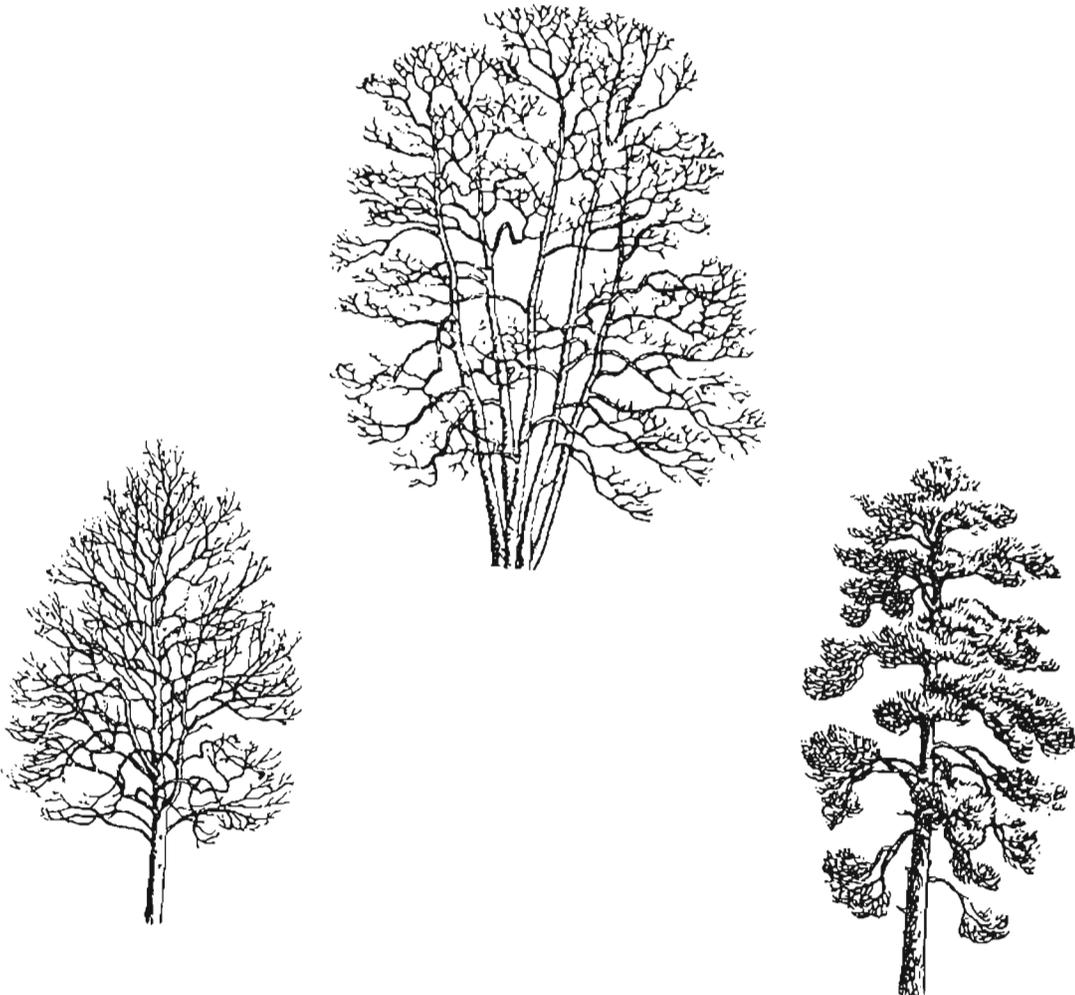
כ'וועל פארענדיקן מיינע ווערטער מיט אויסצוגן פון דעם ערשטן בריוו זייערן
באלד נאכן אומקערן זיך א היים "מיר זענען נאך אונטער דעם רושם פון דער
ישראל אטמאספערע, ארומגענומען מיט אזוי פיל ברודערליכער ווארעמקייט

פון די לאנדסלייט, וואס האט איבערגעשטיגן אלע אונדזערע דערווארטונגען...".
 און ציפורה שרייבט - "... מיר אטעמען נאך מיט דער ווארעמער אטמאספערע
 פון רעם קבלת-פנים אונדז. איך געזענק נישט וואס איך האב אזוינס
 געזאגט דארט. איך ווייס נאר, אז עס איז פאר אונדז געווען א מאגאט
 פון טיפע איבערלעבנישן....".

"עט בלייבט אונדז זיי וואונטשן נאך פיל יארן פון אזא טיכטיקער און
 פרוכטבארער, געזעלשאפטליכער אקטיוויטעט".

"לישר כוחכם, חברינו היקרים!"

בא דער געלעגענהייט וואונטשן מיר מרדכי פיל הצלחה אין זיין נייער,
 חשובער אויפגאבע, אלס פרעזידענט פון דעם ארגענטינער חזנים פאראיין.

דמויות ומראות מהבית הישן

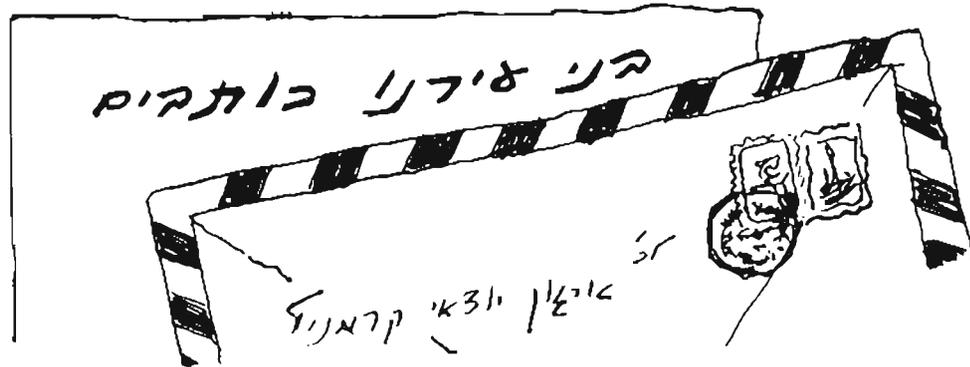
זימל לואיס.

לואיס זימל.

המטבח החדש.

מ.ג.

אפרופך פון אונדזערע לאנדסלייט אין אויסלאנד

אויך דאסמאל האבן מיר באקומען פיל גאר ווארימע בריוו פון אונדזערע לאנדסלייט אין אויסלאנד און אין ישראל, נאך זייער לייענען דעם אינהאלט פון העפט 15 ק.ג.ק. אין די בריוו ווערט אויסגעדרוקט זייער דאנקבארקייט פארן גרויסן פארגעניגן, וואס די העפט, ווי אלע פריערדיקע, האט זיי פארשאפן. זיי שילדערן די שארפע איבערלעבונג, וואס יעדער פארצייכנונג, יעדע גוטע נייעס, וועגן וואס עס טוט זיך אין פאראיין, ברענגט זיי. עס פעלט אבער אויך נישט אין די דאזיקע בריוו דער אויסדרוק פון צער, ווען זיי לייענען די טרויעריקע ידיעות וועגן די נפטרים, זייערע פריינט, שכנים און באקאנטע לאנדסלייט.

מיר ברענגען דא איין אויסצוג פון פרעד ביק'ס בריוו פון אמעריקע.

דער אויסצוג איז דורך איס געשריבן אין ענגליש און מיר גיבן איס אזוי ווי ער איז. דאס האבן מיר אויך געטון מיט זיין בריוו אין נומער 15, "קול יוצאי קרמניץ". לאמיר האפען אז אונדזערע קינדער, אין אמעריקע און אויך דא, וועלן זיי לייענען און פארשטיין די געפילן, וואס האבן געבראכט און ברענגען אונדז צו אזא מסירותדיקער טעטיקייט.

.... And when nature grants you her most precious gift, and this is life itself, you would want to reflect on your childhood, good or bad. These are the best recorded experiences in our minds. It is impossible to comprehend these experiences without being part of them. By telling my children about the mountain called Bona or our parade on the third of May, Constitution Day in Poland, or the dances in the different halls, or the overflow of the Potek in the spring and in the fall, or the long three mile walk to school in the bitter cold, or the fine Jewish Wodwill with the plays like a Yiddishe Mama or kim-arois-mein-shene-Kalah, or the rivalry between the Hashomer-Hazair and the Baitar, and the filled synagogue on the High Holidays, or the natural beauty of the city itself. They may visualize it all. But we who lived it will not forget it till the last day of our lives. But the years in between, when we started to scatter all over this planet, with the large percentage of our brethren who were so bestially destroyed and the remnants whose determination was to never again turn our cheeks to the enemy of our people. And this has been accomplished.

How grateful I am to G-d for granting me years to witness the fall of our enemies and be privileged to make my small contributions in many ways. My wish is that hopefully our children and our childrens' children shall experience their lives with vast possibilities to reflect on their childhood saying, "Lets go visit places of our past and brothers and sisters and cousins," and relive days of their past and, perhaps, the past of their fathers and forefathers wherever they took place.

These are blessed wishes that I wish on all of our future generations.

FRED BYK

התכונות האנושיות!

מנוס גולדנברג

באחד מערבי חודש שבט השנה מת מיתח נשיקה אברהם חסיד ז"ל. איתו הסתלק אחרון חברי-הילדות שלי.

בהגיע אלי הבשורה המרה הייתה לי ההרגשה שנקייחמתי. ביושבי לכתוב את השורות האלה הגיעה אלי בדואר תמונתו, והנה נגדי - אברהם, כפי שראיתו באחרונה. עיניו וזיווכו מביעים את כל החוס, היושר וטוב הלב יחד עם הפיקחות שבאישיוחו. אני משהה את מבטי. זוהי בדיוק אותה הבעת פנים שהייתה לו גם בנעוריו. התרגשתי עד דמעות, ועיני רוחי נשאובי הרחק, הרחק מכאן....

שטופי שמש נראות לי השנים ההן. יחד בילינו בבית הספר העברי הראשון בעירנו ואחר כך בבית-הספר המיכון הרוסי. והשנים הן - תחילת המאה הנוכחית. שנים הרי מאורעות כבירים ששינו את פני העולם.

המאורעות האלה, שהדיח הגיעו גם לעיירתנו, חרמו את רישומם עמוק בלבבותינו, וזה משחק ברשימות היפות, שפירסם אברהם בחוברות י"ב, י"ד וט"ו של

"קול יוצאי קרמניץ". אתה מעיין בהן ומשתומם עד כמה הייתה עינו ניחונה בחוש הבחנה ועד כמה חזק היה זכרונו. שעות על שעות היינו יושבים בביקורי הנדירים, לצערי, בביתו בחירות, ומעלים בזכרונו את החוויות העשירות והדרמטיות, להן היינו עדים - את ההווי המיוחד בבית-הספר העברי והרוסי, את הטיולים בצותא עם חברינו לכיתה על הגבעות המיוערות והיפות להפליא שבסביבתנו בימי החופש הגדול.

צחקנו בקול, כשנזכרנו במשובותינו, שלעיתים הרחקנו לכת בהן, כחוצאה מנעורים סוערים ביותר.

היו בעירנו שני בתים, שבהם דיברו, כבר אז, בראשית המאה ה-20, רק עברית. היה זה סימן מובהק לציונותם. אולם על ציונות ממין אחר העיד ביתו של ר' מרדכי חסיד ז"ל, אביו של אברהם. היה זה בית מרווח, בירכתי העיר, בתוך גן עצי פרי, וגן ירקות בכניסה לחצר. ברפת, שנקצה החצר, עמדה פרה חולבת. היה זה אז דבר יוצא מן הכלל בעירנו. את הפרה הביאו איתם בני המשפחה מהכפר, בו הם חיו קודם. בבית הזה אופפת אותך אווירה של כפר מיד עם כניסתך. שם כיבדו אותך בכוס חלב מתוק וריחני, שאימו של אברהם, שפרינצה ז"ל, זה עתה חלבה, טעמת מהלחם השחור והטרי מרוח בדבש, שהיא באותו יום רדתה. לרשותך וליתר חברינו עמדו עצים עמוסי-פרי בגנם. יכולת לטפס עליהם ולאכלם שם כאוות נפשך.

בתוך הבית, על מדפי-ארון הספרים, עמדו אנציקלופדיות רוסיות, ספרי מדע שונים, ספרי הקלסיקונים הרוסים והעבריים, כרכי "השילוח", גליונות "הצפירה" מכורכים ועוד. על הקירות תלוים היו רישומים יפים של בנם הבכור זאב ז"ל, הפופטור לביאוכימיה וחבר האקדמיה למדעים של ארצות הברית בעתיד (בחבורת "קול יוצאי קרמניץ" ג', ה', וי"ב ימצא הקורא חומר רב ומעניין עליו ועל הוריו). ועל רקע כל זה, בתוך השקט הכפרי והליכות נטולות המח הנפשי של בני הבית, מה נעימים ומרגיעים היו צלילי הפסנתר שעליו פרטו הבנות. כאן התקיימו לעיתים קרובות פגישות בלתי לגליות של ראשוני הציונים בעיר. ומכאן, מהבית הזה, הגיעו לארץ בניו של ר' מרדכי, חדורי רוח חלוצית ואהבה לאדמה, אותה לא נטשו עד סוף ימיהם.

אברהם עבד, אחרי עלייתו בשנת 1921 זמן מה בפרדסי פתח-תקוה. אחר כך עבר לתל-מונד, שם הוא היה בין מיסדי המושבה המשגשגת חירות. ביחד עם אשתו המסורה, עטיה, חניכת החווה החקלאית בפתח-תקוה, הקים בעבודה מפרכת משק פורח.

ר' מרדכי, שכל שנותיו חלם על עלייה לארץ-ישראל, הצטרף יחד עם שפרינצה לבניהם. הם זכו לראותם עוסקים בעבודת האדמה ובתורה, אח אבדהם בחירות ואת יעקב ז"ל בקיבוץ כינרת.

רבה מאוד הייתה התענינותו של אברהם באירגון יוצאי קרמניץ. בכל פגישה, שיחה טלפונית ובכל מכתב הוא הקדיש הרבה מקום לשאלות על הנעשה באירגון ושמח מאוד לכל מפעל שהקימונו למען הנצחת קדושינו וביתנו הישן.

איש האשכולות היה אברהם במידה מסוימת. ספריו היו עוללי-הטיפוחים שלו ובהם הגה בכל רגע משעות הפנאי המעטות שהיו לו.

במשך השנה האחרונה הוא אושפז מספר פעמים בבית-החולים כתוצאה מהתקפי לב ועל ידי התקף נוסף הוא הוכרע. זמן קצר לפני מותו הוא עוד הספיק לסיים מחקר חשוב. עליו עבד הרבה, בנושא: "סוד העיבור".

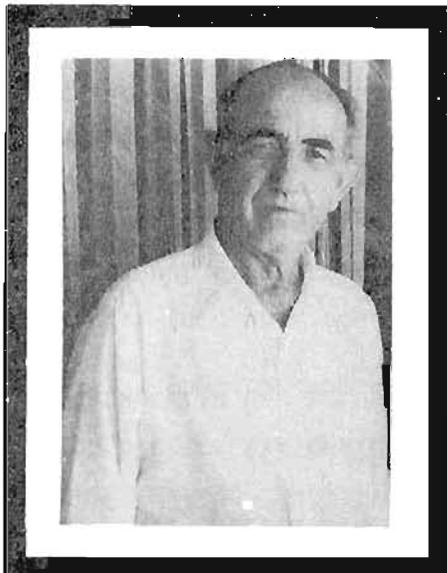
המחקר פורסם, כבר אחרי מותו, בכתב העת "חבצלת השרון", שמופיע פעמיים בשנה בהוצאת לשכת הרבנות האזורית בשיתוף המועצה האיזורית - הדר-השרון, בעריכת הרב אשר זמל, רב אזורי.

אימו של אברהם נפטרה בשנת 1942 משבץ לב כאשר נודע על השמדת יהודי קרמניץ ובתוכם שני בניה ובתה עם משפחותיהם. אביו נפטר בשנת 1949.

יהיה זכר שלושתם ברוך!

שבועות מספר אחרי מותו של אברהם נודע לנו מהעיתונות, שבנו הצעיר, נחמיה, בעל משק בחירות, בשכנות משקו של אביו, נתמנה על ידי שר הבטחון ליועץ הכלכלי של מערכת הניטחון וחבל מאוד שאברהם לא זכה לכך.

קוים לדמותו של פסח לרנר ז"ל

עול ימים, מלא וגדוש באידיאל, עזב את בית הוריו בגולה והגיע ארצה בשנת 1921, במטרה אחת ויחידה לבנות הארץ.

דרכו בארץ לא הייתה סוגה בשושנים - ונאלץ כרוב חכריו החלוצים לעבוד ולעמול בהנאים הקשים ששררו בארץ, לא תמיד לחם שבע - והתקפה הקדחת לא פסחה גם עליו ובכל אלה עמד.

לשבו ייאמר, כי בראש דאגותיו הייתה העזרה לזולת קודם לכל - ואת עצמו העמיד במקום האחרון, תמים היה בדרכיו, פשוט וצנוע בהליכותיו ונח לבויות. היה בבחינת: דל מלל, עשיר במעשים טובים ורב פעלים.

הגדיל עשות כלפי שרידי השואה שהגיעו בחלקם הארי בחוסר-כל, לא חסך עמל וגם כיסו היה פתוח, עד כדי כך שלפעמים הזניח את פרנסתו ביתו, בהעדיפו את העזרה לזולת.

יחד עם חותנו, ישראל סודמן ז"ל, היה בין מייסדי ומנהיגי היסוד לארגון יוצאי שומסק בישראל, ייסוד קופת גמ"ח, ששמשה משענת ראשונה לנזקקים לה, ובמיוחד לחלק מהעולים החדשים יוצאי שומסק.

כיו"ר ועד הארגון משך בעול, ורק הודות לעבודתו השקדנית ורצונו העז וללא ליאומ המשיך הארגון להתקיים - ופעלו הניב פירות - וזכה לראוח בהוצאת ספר "יזכר" לקדושי שומסק, נטיעת עצים ביער הקדושים שבפרוזדור ירושלים, קביעת שלט לקדושי שומסק במרחף השואה בירושלים, ייסוד קרן מילגות, ואימוץ בית-הספר באור עקיבא (שליד חדרה) אשר פינה מיוחדת וספרייה קטנה הוקצו לעיר שומסק - ואשר התלמידים לומדים על שומסק, כל אלה מהווים אנדרטות נצח לקדושי עירנו.

כאחד מחברי הועד (מזכיר) שעבדתי במחיצתו משנת 1948, ידעתי להעריך את מרצו ופעילותו בארגון - אפילו בשנה האחרונה כשמצב בריאותו התרופף, תמהנו לשמוע בערב האזכרה האחרון לקדושי שומסק (4.9.78) קס במפתיע והודיע על המפטרומו מהועד.

הנוכחים באזכרה בחרו בו פה אחד לנשיא כבוד של הארגון.

עם הסתלקותו אבד לעם ישראל ולשומסקאים במיוחד, אדם יקר ובעל נפש עדינה - אשר כל חייו הקדיש לדולת.

מעשיו ופעליו יעמדו לזכותו בעולם הנצח - וזכרו לא ימוש מקרבנו - וחהא נשמחו הטהורה צורה בצרור החיים.

יהי זכרו ברוך.

מרדכי גורביץ

חנוס גאלדענבערג

אהרון (מוניה) מנדלבלט זייל

נאך א לאנגער און שווערער קראנקייט איז מוניה געשטארבן דעם 29טן ינואר 1979, אין עלטער פון 71 יאר. זיין לעבענס-וועג האט זיך במעט, אלע יארן געפונען אונטערן צייכן פון מלחמת-הקיום. זיין פאטער אהרון זייל איז געשטארבן איניקע מאנאטן פאר זיין געבוירן לאזענדיג זיין מוטער רייזל, עליה השלום, א צוואנציק-יעריקע, בליענדע פרוי מיט א יינגעלע, מוניע'ס ברוזער, פון א יאר.

שווער זיך פארצושטעלן, לויט די באגריפן פון אונדזער צייט, מיט אירע פארשידענע הילפס-איבטיטוציעס (מלוכישע און געזעלשאפטליכע), ווי אזוי די יונגע אלמנה האט באוויזן אליין, אן וועלכן ס'איז אפגעשפארטן קאפיטאל, אויסצוהאלטן זיך און די צוויי פיצלען קינדער אירע.

באזונדערס שווער איז דאס געווען אין די יארן פון דער ערשטער וועלט מלחמה און אין בלוטיקן בירגער-קריג. די משפחה האט איר דאן וועניק געקאנט העלפן.

כ'געדענק ווי שווער זי פלעגט הארעווען אין איר קליינעם באקאליי-קלייטל פון די פינצטערע פריחארגנס ביז טפעט אין דער נאכט, שלעפנדיק שווערע זעק מיט

די אפגעפרוירענע פינגער אין די מוראדיקע פרעסט. אזוי ארום האט זי אבער דערמעגליכט די קינדער אירע זאלן קריגן כאטש עלעמענטארע בילדונג.

א העלדישע מוטער איז זי, מיין מוהמע ריזל, געווען. איינע פון די יידישע מוטערס פון יענער צייט, צווישן זיי אויך מיין מאמע און די אנדערע מוטערס פון דער פארצווייגטער פאמיליע אונדזערער. זיי האבן עס פארדינט, צוזאמען מיט פיל ענליכע יידישע מאמעס, אז אונדזער ליטעראטור זאל זיי אפגעבן א בכבודיקן פלאץ.

נאך זייענדיק אין דער פאלקס שולע האבן מוניע און פסח, זיין עלטערער ברודער, פיל געהאלפן זייער מוטער, און מיט געמיינזאמער מי האבן זיי באוויזן נאכער זיך מאטעריעל באפעסטיגן.

פסח האט זיין גאנצע צייט און ענערגיע אפגעגעבן דער קלייט. מוניע פון זיין זייט האט גאר שנעל דערווארבן דעם פאך פון שטעפעריי און געארבייט אלס שטעפער ער איז דאן פיל טעטיק געווען אין דער אנפירונג פון די פראפע-טיאנעלע פאראיינען אין קרעמעניץ.

צו יענער צייט האבן זיי געוואוינט ביי באראנען אין הויז. זייער דירה, וואס איז געווען קעגן זייער קלייט, הארט ביים טראטוואר פון דער "שיראקא" (די הויפט גאס) האט א לאנגע צייט געדינט אלס א בית-ועד, אן אפענע פרייע היים, פאר א חלק פון דער בעסערער ארבייטער און לערנדער יוגנט אונדזערער אין יענער צייט. באלאנגט האבן זיי, כמעט, אלע צו "השומר הצעיר", און געווען די אקטיווסטע מיטגלידער דארט.

בא א גלעזעל טיי פון גרויסן סאמאווואר און די פרישע, געשמאקע געבעקסן פון רייזלען, פלעגן די חברים פירן לאנגע, אפט גאר היסע, דיסקוסיעס אויף פארשיידענע טעמעס: פאליטישע, ליטערארישע און אנדערע. די באשטענדזיקע באזוכער דארט האבן עס פארדינט מיר זאלן זיי ווידמען א באזונדערן פלאץ אין אונדזער זשורנאל. צווישן די דאזיקע באזוכער זענען געווען: סוניע קעסעלמאן און אברהם מארגוליס (געפאלן אין שפאנישן בירגער קריג) יוניע בערענשטיין (געפאלן אלס פארטיזאנען אנפירער אין קאמף מיט די נאציס), מישא ראבינאוויטש, געפאלן אין די רייען פון דער רויטער ארמיי אין אנהויב פון דער מלחמה, און נאך אנדערע. מיר וועלן זיי ווידמען א געהעריקן פלאץ אין אונדזער נעקסטן זשורנאל.

נאך פאר דעם אריינטרעטן פון די סאוועטן קייין קרעמעניץ, אין 1939, איז די צאל פון די דערמאנטע באזוכער ביי די מאנדלבלאטס אויף פיל פארקלענערט

געווארן. א חלק פון זיי האבן עולה געווען קיין ארץ-ישראל און א חלק האבן עמיגרירט קיין ארגענטינה. מיטן אריינטרעטן פון די סאוויעטן איז די קלייט פון די מאנדלבלאטס געשלאסן געווארן, ווי אלע פריוואטע געשעפטן, און די פארבליבענע חברים זייערע האבן צוליב פארשטענדליכע סיבות אויפגעהערט זיך דארט צו באגעגען.

מונייה האט אנגעהויבן ארבייטן אלס באאמטער אין דער נאציאנליזירטער סוחרים באנק און זיין ברודער פסח, אלס "לישעניעץ" אין די אויפסניי געעפנטע, טוין יארן-לאנג פארווארלאזטע, קוילן גרובן (שאכטעס). ער איז צוזאמען מיט זיין מוטער און אלע קרעמעניצער יידן דערשאסן געווארן אין דעם מאסן גרוב, וואס קעגען אט די שאכטעס.

מונייה האט באוויזן צו אנטלויפן אין ווייטן רוסלאנד, זיין לעצטער עטאפ פון די וואנדערונגען דארט איז געווען אוזבעקיסטאן. דארט האט ער דערקענט זיין צוקונפטיקע פרוי, די געטרייע און איבערגעגעבענע באגלייטערן זיינע ביז דעם לעצטן טאג זיינעם.

זיין פארהאטענדע עטקייט אין דעם קאמפף פארן קיום, אין זיינע קינדער און יוגנט-יארן, איז אים געקומען צו הילף - אין די שווערע, פול מיט סכנות, הונגעריקע מלחמה יארן.

קיין ישראל איז ער, מיט זיין פרוי בעלא און דריי-יעריק יינגעלע, עולה געווען פון א לאגער אין דייטשלאנד אין אנהויב פון דער באפרייאונגס-מלחמה. נאך א 3 וואכיקן וויילן אין א מעברה, האט ער און זיין פרוי, מיט זייער בייזנס שארפע אמביציע, ענערגיע, מוט און טיילווייזער הילף פון די קרובים, גענומען זיך זעלבסט אבסארבירן. און נאך יארן פון אנגעשטרענגטער ארבייט, ער אלס פאסט-טרעגער און נאכער באאמטער און זי אלס נייטארסן. האבן זיי מצליח געווען צו דערווארבן א בכבודיקן פלאץ אין לעבן, באוויזן צו געבן זייערע זון און טאכטער הויכע בילדונג.

אפילו אין די ערשטע שווערע יארן זיינע אין ישראל איז מוניע געווען העכסט צופרידן, געפרייט זיך מיט יעדער דעגרייכונג פון אונדזער מדינה אין שארף אפגעשטויסן די טענות פון די שטענדיקע קלאגערס. צוריק מיט קאראגע דריי יאר איז ער טיילווייז פאראליזירט געווארן און אנגעוואוירן דעם כח הדיבור.

זיין צושטאנד איז געווארן אלץ ערגער און ערגער. שווער איז געווען צו זען זיינע פיזישע און מאראלע ליידן (זיין באוואוסטזיין האט אים נישט פארלאזט, כמעט, ביזן סוף).

חוץ פון עטליכע מאנאטן נאר, איז ער די גאנצע צייט געווען בא זיך אין דער היים, אונטער דער מסירה-נפסדיקער העגחה פון זיין געטרייער פרוי, און הילף פון די איבערגעגעבענע קינדער.

פוניע האט נאך זיך געלאזט חוץ זיין פרוי, טאכטער און זין אויך דריי אייניקלאך.

יהיה זכרו ברורו

יצחק וואקמאן און מאנוס גאלדענבערג

נחמן דעסער עי"ה

נאך א ייד, נאך א פריינד, איינער פון דעם ביסעל איבערגעבליבענע יוצאי קרעמעניץ, איז אין דעצעמבער 1978 אוועקגעגאן אין דער איביקייט.

נחמן איז געווען דער בן-יחיד פון ביילע-רחל און יואל דעסער, דער מאנופאקטוריסט. ער איז אין די יונגע יארן געוון איין איבערגעגעבענער פריינד פון מיין צוקונפטיקער פרוי.

אלס דערוואקסענע מענטשן האבן מיר זיך באגעגנט צום ערשטן מאל אין ליסבאן (פארטוגאל) ווי איך מיט מיין משפחה האבן געווינט פון 1932 ביז 1953. ער איז דאן געווען צווישן די אנטלאפענע פון פראנקרייך, ווי ער האט געווינט, אויף דעם וועג קיין אמעריקע. געווען איז דאס אין 1941. מיט אים זענען געקומען זיין פרוי מאניא, פון ראונע און זיין 8 יעריקער זון סטאנלי.

מיר האבן זיך זייער דערפרייט צו זען זיי צווישן די, געראטעוועטע פון די נאציס, יידן. די פארטוגעזישע פאליציי האט זיי, מיט נאך אנדערע פליטים, געשיקט וווינען אין א שטעטל, ווייט פון ליסבאן. מיט א יאר שפעטער זענען

זיי אפגעפארן קיין אמעריקע צו איין מומע אין קלינולענד. ס'איז נחמנען דארט שווער געווען זיך איינצוארדנען אין זיין פאך, אלס דאקטאר כעמיקער. און די פאמיליע איז אריבער-געפארן קיין ניויארק. דארט איז אים געלונגען צו עפענען א פאבריק פון כעמיקאלישע פראדוקטן. מיט דער צייט האט ער די פאבריק פארקויפט און איז אריבער ארבייטן אויפן סטאק מארקעט (בירזשע), און האט דארט מצליח געווען.

1966 האט מען אים אפערירט אויף דער פראסטאטע, אבער, לייזער, איז די אפעראציע נישט געלונגען און ער האט געליטן שטארקע ווייטיקן ביז דעם לעצטן טאג זייגעט.

אינצווישן איז זיין איינציקער זון סטענלי באוואוסט געווארן אלס איינער פון די גרעסטע פיזיקער אין אמעריקע און אין אייראפא. שוין אלס 18 יעריקער יוגנטליכער האט ער דערווארבן דעם טיטול "פראפעסאר" און געלעקטירט צוערשט אין דעם באוואוסטן הארווארד אוניווערסיטעט און נאכער איז ער אריבער אין בראנדייס אוניווערסיטעט אין מאסאטשוסעט, ווי ער ארבייט ביז אצינד.

נחמן מיט מאניען זענען צוריק מיט 10 יאר אריבער קיין בריטאן, ניט ווייט פון זייער זונ'ס ארבייטס-פלאץ, כדי צו זיין נאענט צו אים און זיין משפחה.

מיר האבן נאקומען די טרויעריקע ידיעה פון נחמני'ס זון, וועלכער האט די גאנצע צייט אפגעהיט די מצווה פון כיבוד אב ואם מיט אויסערגעווענליכער געטרייטשאפט.

זאל די גאנצע פאמיליע נחמני'ס געטרייסט ווערן מיט שמחות אין זייערע הייזער!

ת נ צ ב " ה

יצחק וואקמאן ניויארק, 16 דעצעמבער, 1978

מיט נחמן דעסער, ע"ה, זענען בא מיר פארבינדן דעראינערונגן פון די ליכטיקע קינדער יארן. דאן א שילער אין דער מיטעלער האנדלס-שולע (קאמערטשעסקאיע אוטשילישטשע), פלעגט ער קומען זייער אפט צו זיינע שוועסטער-

קינדער, אין דעם באוואוסטן, גרויסן אלטערמאני'ס הויף. דאס זענען געווען די קינדער פון פייזש און לייקי ראזענבליט, וועלכע האבן שווער געהארעוועט כדי צו געבען זיי נישט נאר אלגעמיינע בילדונג, נאר אויך געלערנט זיי עברעאיש, מוזיק, און מאלעריי ביי פריזואטע לערער. צו זיי אין הויז פלעגן קומען די דערוואקסענע שילער פון די צוויי מענער און פרויען מיטל-שולעס. אין די זומער פעריען האט מען געקענט הערן דורך די אפענע פענצטער זייערע קלאנגען פון פידל, קלאוויר, און געזאנג פון יידישע און רוסישע לידער. נחמן האט זיך צווישן די וויילנדיקע דארט אויסגעצייכנט מיט זיין הומאר און בריזנדער אקטיוויטעט. שפעטער, אין דער צייט פון בירגער קריג, האט מען אים געקענט זען שפילן שאך פון אינדערפרי ביז אין אוונד אין דער ציוניסטישער ארגאניזאציע, בשכנות מיט אלטערמאני'ס הויף.

ער איז נאכער אריינגעטרעטן אין דעם יאגעלאנער אוניווערסיטעט אין קראקאו. אין איינעם פון די העפטן פון "קול יוצאי קרמניץ" האט ער אין זייער א שיינער פארס געשילדערט זיין ברודערליכע הילף פאר די קרעמעניצער יוגנטליכע, וואס האבן דאן געדינט אין קראקאו. זיינע ווייטער-דיקע שטודיען האט ער דורכגעמאכט אין פראנקרייך, ווי ער איז שוין פארבליבן ביז דער דייטשער אקופאציע.

באגעגנט האב אין אים מיט זיין פרוי מרים (מאניא) בשעת זייערע צוויי וויזיטן אין ישראל. כ'האב דאן געזען פאר זיך צוויי הייסע ישראל פאטריאטן, און אין נחמבען אויך א שטארק בענקנדיקן קרעמעניצער. דאס האט זיך אויסגעזען אויך אין זיינע זייער שיינע בריוו צו מיר, באזונדערס, נאך דעם, וואס ער פלעגט קריגן א נייע העפט פון "קול יוצאי קרמניץ".

אט וואס נחמן שרייבט, צווישן אנדערע, אין זיין שיינעם רוסיש אין דעם, לצערנו, לעצטן בריוו צו מיר, נאכן באקומען פון "קול יוצאי קרמניץ" נומער 15:

"... אייער זשורנאל איז פאר מיר נישט סתם א זשורנאל, ווי די וועלכע אין אבאניר, Times, Newsweek, Businessweek, New Yorker און אנדערע. אייער זשורנאל איז מיין קיבדהייט און יוגנט, פיל מער פאר מיר איז ער דאס לעבן פון מיינע אומגעבראכטע, טייערע עלטערן און אור-עלטערן - מיינע געוועזענע חברים - באקאנטע - אלע קרעמעניצער - מיינן שולע, די בערג, גאסן און געסעלאך.

די אלע און דאס אלעס האב איך ליב געהאט און האב שטארק ליב ביז אצינד.
וועגן דעם האב איך שטענדיק געטראכט און דערמאנט..."

און ער קלאגט זיך ווי פאדרוסליך איז און ווי עס טוט אים וויי, ווען
נאר 50% פון דעם געזריבענעם קען ער פארשטיין, בשעת יעדעס קלייניקייט.
וואס מיר שרייבן איז אים אזוי טייער און אינטערעסאנט.

און ווי טרויעריק איז פאלגענדעס: עטליכע טעג נאכן דערהאלטן פון אט דעם
בריוו, האב איך אים געשריבן מיין ענטפער און שוין געקליבן זיך אים דעם
בריוו אוועקצושיקן. אינצווישן האט דער פאסטטרעגער אריינגעבראכט א בריוו
פון וואקמאנען. ווען כ'האב אים געעפנט - איז פון אים ארויסגעפאלן
נחמניס בילד. און כ'האב באלד פארשטאנען וואס סאיז געשען... מיין בריוו
צו אים איז געבליבן פאריתומט אויפן טיש.

מיט נחמנען איז אוועק איינער פון די התלהבותדיקע ליינער פון "קול יוצאי
קרמניץ". ער וועט אונדז שטארק, זייער שטארק פעלן.

נחמן האט געלאזט זיין פרוי מרים (מאניא), זון, סטענליי און דריי זייער
געראטענע אייניקלעך (מעלער).

יהיה זכרו ברוךו!!

קורץ פאר זיין טויטהאט נחמן געהאט דער פארגניגען צו הערן און לייענען
וועגן דער פייערליכער צערעמאניע אין סטוקהולמער אוניווערסיטעט, וואו ס'איז
אין אנוועזענהייט פון שוועדישן קעניג, צוגעטיילט געווארן זיין זון דעם
בעהערונג-טיטול פון דייר פילאסאפי פאר זיינע גאר וויכטיקע דערגרייכונגען
אויפן געביט פון גראוויטאציע וויסנשאפט.

מנוס גאלדענבערג

פולה קרייזלמן ז"ל

פולה קרייזלמן ז"ל, בת משפחה בסיס מהפרבר הדובנאי (דובנאר ראגאטקע) אחותה ברוך בסיס ובלה גרינברג זכרונם לברכה, הלכה לעולמה ב-6 בינואר 1979.

היתה היתה אחת הבוגרות המעטות של הגימנסיה הרוסית לנשים "אלכסינה" שנשארו בחיים.

במלחמת העולם השנייה נשארה לבדה עם שני ילדיה ברוסיה. בעלה ליובה ז"ל, משומסק, היה אז מגוייס לצבא הרוסי ולחם בחזית הרחוקה.

אחרי מות בעלה, בשנת 1967, גרה פולה עד יומה האחרון אצל בתה מרה. היא היתה אישה נבונה וטובת לב. המשפחה ויזידיה העריכו ואהבו אותה מאוד.

בגלל מחלתה בשנים האחרונות לא היתה מעורבת בין האנשים, פרט לקרוביה ואנשי קרמניץ אחדים. אולם תמיד התעניינה רבות במה שהתרחש אצל בני עירה.

השאירה בת ובן נשואים, נכדים ונינים.

מ.ק.

★★ ★ ★★

מנוס

שמואל ציזין ז"ל

שמואל נפטר ב-26 ליוני 1979. אביו ר' ליפא ציזין היה יהודי מסורתי, בעל זקן שחור כזפת ומסולסל, מאותם היהודים שידעו לעמוד על שלהם בחוקף ובגאווה. הוא היה בעל טחנת קמח בסביבתנו, עבד את האלהים בחדווה ובדביקות, ולמרות היותו נתון לפרנסת משפחתו הגדולה, מצא לו זמן גם לצרכי ציבור וצדקה.

בניו הלכו בדרכיו, אבל כבר בהתאם לדרישות הזמן. הם היו פעילים בתנועה הציונית. שלושה מהם לחמו בחזיתות שונות בשורות הצבא הצארי, במלחמת העולם הראשונה. וכשהתפורר הצבא הזה, עם מהפכת אוקטובר, הם חזרו הביתה, כשרוביהם בידיהם, עליהם ידעו לשמור ליום פקודה. שמואל, בהיותו אז כבן 18 השיג לו רובה שממנו לא נפרד. וכשקמה ההגנה העצמית בעירנו, הצטרף אליה עם נשקו. לרגל עסקי אביו הוא היה נוסע בעגלה שלהם בין העיירות שבטביבתנו. מטובות מאוד היו אז הדרכים ולא אחד שילם ברכושו ובחיינו עבור העזה כזאת. לא אחת קרה שהוא היה מגיע לאיזושהי עיירה, כשסכנת פוגרום מאיימת עליה. הוא היה אז מצטרף להגנה העצמית של צעירי המקום ועזר להם להדוף את הפורעים. כך זה היה ביאמפולי, בטיאופיפול (צ'יאן) בבילוצרקוב ועוד. בארץ היה בין פעילי ההגנה במקום מגוריו.

שמואל עלה ארצה בשנת 1925. תחילה עבד בפרדסי פתח-תקוה, שם הכיר את אשתו חנה, חיבדל לחיים, שהיתה בין המרכזות הראשונות של אירגון אימהות עובדות במקומות מגוריהם. יחד עם שמואל היתה בין פעילי מפא"י שם.

בשנת 1936 הם עברו לגור ברמת-גן, פה הם בנו את ביתם המרווח וגידלו את בתם ובנם, אבשלום ז"ל, שנפל במלחמת השיחרור. עליו כתבנו בחוברת "קול יוצאי קרמניץ" 2. גם ברמת-גן לא נטש שמואל את החקלאות. הוא המשיך לעבוד תחילה בפרדסי הסביבה כמרכז עבודה ואחר כך כמנהל המשק בחווה הגדולה של חק"ל, שעל שפת הירקון. משם פרש בגיל 60. את קשרו לאדמה המשיך ביחד עם חנה בטיפול מסור בגינה שלידי ביתם.

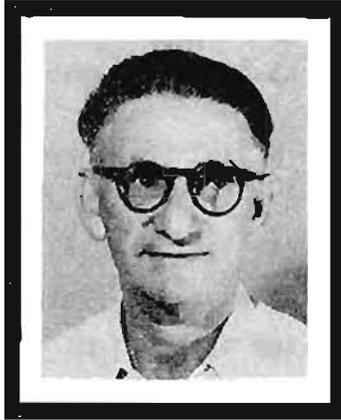
הנוסטלגיה לעיר הולדתו גברה אצלו עם הגיל. תענוג היה להקשיב לסיפוריו על האירועים השונים וההווי שם. מראשית קיומו של אירגון בני-עירנו היה פעיל בועד ורק מחלתו מנעה ממנו, לצערנו, להשתתף בישיבות. הוא חלה לפני שבע שנים בשיתוק חלקי, אולם עד לפני שנתיים לא פסח אף לא על אזכרה אחת.

במשך כל שנות חייו לא התלונן על בריאות לקויה. נפילת בנו יחידו, היא שהכריעתו. עד יומו האחרון הוא לא איבד את צלילות הדעת, דבר שהקל בהרבה את סבלו.

בן שמונים היה שמואל במותו. הוא השאיר אחריו את חנה, אשתו, את בתו ושתי בנותיה, נכד ונכדה מבנו ז"ל ואת אחיו יהושע, בעל משק במושב מלאה, שבחבל תענך.

יצחק ביברמן ז"ל

משפחת ביברמן הייתה ידועה בעיר קרמניץ כמשפחה ציונית מובהקת. ביתם שנרחוב סלובצקי, והגן הנרחב שלידו, שימשו מקום ריכוז לפעולות הנוער הציוני. שמונה בנים וארבע בנות מנחה משפחת ביברמן.

שניים מהם מתו בילדותם. יתום עלו ארצה, כולל האם (האב שמעון, מת לפני כן). הראשון עלה הבן הבכור, משה, עוד לפני מלחמת העולם הראשונה, עבד כפועל חקלאי במושבה רחובות וחזר לאחר זמן. עשה בקרמניץ שנים אחדות, היה פעיל

בהסתדרות הציונית, ולבסוף נדד למוסקבה, שם הוא מתגורר גם כיום. עם קבוצת החלוצים הראשונים מעיר קרמניץ, עלו האחים אברהם ויצחק, בפברואר 1921, ולאחר זה עלו יתר בני המשפחה, לסירוגין, השחקעו בארץ, עסקו כבנייה, בחקלאות ובעבודות אחרות.

יצחק ביברמן נולד בחודש שבט חרנ"ט. עלה ארצה - כאמור - בחודש אדר תרפ"א ונפטר בחודש אב תשל"ח, לאחר מחלה ממושכת.

על שנותיו הראשונות בארץ אנו קוראים במאמרו "קבוצת החלוצים הראשונה מקרמניץ", בספר "פנקס קרמניץ". עמוד 115. יחד עם כל הקבוצה הצטרף יצחק לגדוד העבודה על שם יוסף טרומפלדור, פלוגת ראש העין, שסללה את מסילת הברזל מראש-העין לפתח-תקוה. קבוצת קרמניץ והאחים ביברמן (אברהם ויצחק) בתוכם, תפסה מקום נכבד בפלוגה א'. הן בעבודה והן בחיי הציבור. אולם בגלל חילוקי דעות אידיאולוגיים הם החזיקו מעמד שם רק כחצי שנה. חברי קבוצת קרמניץ נמנו ברובם על מפלגת "הפועל הצעיר", רוב חברי הגדוד על "אחדות העבודה".

עקב חילוקי הדעות עזבה קבוצת קרמניץ את הגדוד, ונתפזרו, מי לחל-אביב, שם הצטרפו לחבורת "בנין" שבנחה את שכונת "מחוסרי דירות" (כיום רחוב

בוגרשוב) ואת מחנה החשמל של רוטנברג ועוד במקומות אחרים. האחים ביברמן עברו לג'נין, ובנו שם מטעם הצבא הבריטי מחנה צריפים לקצינים וסללו כביש. משם עברו האחים ביברמן ואתם עוד אנשי קרמניץ וחברים אחרים - לטבריה. שם עשו שנים אחדות, יסדו קבוצת בנאים בשם "בזלת", חיו חיי קומונה ובנו במעלה העיר את השכונה "קריית שמואל", על שמו של הרברט שמואל, הנציב העליון הבריטי-היהודי. גם שם יצא שם טוב לקבוצה זו, הן כמצטיינים במלאכת הבנייה והן מבחינה ארגונית.

זמן מה עשה יצחק בעיר חיפה, עבד בבנייה ולמד בטכניון. לאחר זמן עברו שני האחים ביברמן לירושלים. אליהם הצטרפו עוד שני אחים שהגיעו בינתיים, וכל ארבעת האחים השתלבו בבניית האוניברסיטה העברית. אברהם השתקע בירושלים לחלוטין, פעל כקבלן לבנייה בהיקף רחב, שכונה מסויימת גם נקראת על שמו וכן הוכתר מטעם העיריה כ"ייקר ירושלים", ואילו יצחק עבר בשנת 1928 לתל-אביב, הקים משפחה וייסד קבוצת בנאים עצמאיים, בה המשיך שנים רבות. אכן, הגיל עשה את שלו. העבודה בבנייה קשה עליו, והוא הצטרף לחברת "המגפר", כמנהל סניף תל-אביב, שם עבר עד לפרישתו.

אלה תולדות חייו של יצחק ביברמן, חלוץ מעולה בכל רמייה אבריו. לא טובות היו שנות חייו האחרונות, הרבה לחלות וביום ייט לחודש אב תשלי"ח הלך לעולמו, בגיל 79.

יהי זכרו ברוך.

הניח אשה, ריבה, בן, שמעון, אלוף משנה בצבא סדיר, אב לשלושה, בת, נועה, בוגרת אוניברסיטת תל-אביב, עובדת כמזכירה של הרקטור, אם לשלושה.

יצחק (איזי) זאלמאנאוויץ ז"ל

אין ניו יארק איז לעצטענס געשטארבן יצחק זאלמאנאוויץ ז"ל. ער איז געווען איינער פון די גרינדערס און א לעבנסלאנגער אקטיווער טוער פון דער ערשטער וועלט מלחמה האט ער און זיין פרוי קלארא ז"ל געהאט א קליינעם רעסטאראן אין די בראנקס און דארטן פלעגן די אוונטן פארקומען די זיצונגן פונעם קרעמעניצער רעליף קאמיטעט. זיי זיינען ביידע געווען גוטע הארציקע מענטשן און זיינען אלעמאל גרייט געווען צו העלפן די נויט-נאדערפטיקע אין קרעמעניץ.

אין 1944 ווען די אמעריקאנער ארמיי האט אינוואזירט איטאליע איז געפאלן זייער ניינצן יאריקער זון דטענלי ז"ל. די אמעריקאנער רעגירונג האט צוריקגעברענגט זיין קערפער און מ'האט אים מקבר געווען אויפן קרעמעניצער בית עולם. יצחק זאלמאנאוויץ איז אלט געווען 83 יאר. זי זאלמאנאוויצעס האבן געלאזט א טאכטער און א זון, אייניקלעך און אוראייניקלעך.

כבוד זייער אנדענק!

.ד.ר.

יהושע גולברג

חנה לנדסברג ז"ל

בשני לחודש מאי השנה הלכה לעולמה חנה לנדסברג מהבית מדלר, אבא שלה מנחם מדלר היה סוחר תבואות ידוע ב'דוביענסקא-רוזגטקא - איש ישר והגון. משחר נעוריה הייתה חברה ב"החלוץ" בקרמניץ, עברה את ההכשרה בדומברוביצה ואחר כך ב"פויטשע" ע"י דובנא. נשנת 1933 נעצרה העליה ארצה, היא חוזרת לקרמניץ. אחרי זמן קצר היא חוזרת להכשרה בקלוסוב ובשנת 1934 יחד עם בעלה אברהם, שיבדל לחיים ארוכים, הם עולים ארצה.

בשנת 1937 חנה ואברהם שולחים סרטיפיקט להורים של חנה לקרמניץ ומביאים
 ארצה את ההורים של חנה יחד עם אחותה מרים שתבדל לחיים ארוכים.

אבא של חנה, ר' מנחם, נפטר בארץ בשנת 1948, אמא שלה צירל נפטרה בשנת 1956.
 ביתם של חנה ואברהם היה ביח פתוח לכל בני עירנו שהגיעו ארצה, כל אחד
 מאחננו קבל שמה עידוד ואוזן קשבת לכל הבעיות שנתקל בהן בהגיעו ארצה, זיו
 פניה היפוח של חנה עם החיור התמידי על השפתיים, הקרינו חמימות
 מלבב.

עם הסתלקותה של חנה, נעלמה דמות של בת עירנו שנתמזגו כה תכונות אל אצילות
 נפש, שלמות משפחתית, סמל של "האידישע מאמע" אמיתית, רעיה, אם, וסבתא מסורה
 ונאמנה. השאירה את בעלה אברהם, בן ובת נשואים, נכדים ואחות.

לעד משאר דמותה בקרב בני עירנו.

תהיה נשמתה צרורה בצרור החיים.

מ. גולדענבערג

ליאונטיין גארין (גארינשטיין) ז"ל

צוריק מיט אייניקע מאנאטן איז נאך א לענגערע
 קרענק, געשטארבן אין פאריז די פרוי פון
 עזריאל גארינשטיין (אנדריי גארין) ליאונטיין.

ליאונטיין איז געבוירן געווארן אין יאר
 1904, אין טערקיי, וואוהין אירע עלטערן
 האבן עמיגרירט פון בולגאריע.

איר פאטער האט אויסגעהאלטן א קאנקורס אויף דער שטעלע פון א דאקטאר אין
 דער אינטערנאציאנאלער סאניטאר-ארגאניזאציע. א דאנק זיינע באמיהונגען,
 איז ער געשיקט געווארן קיין ארץ-ישראל, וואו זיין אויפגאבע איז געווען
 צו קאנטראלירן דארט דאס געזונט פון די אראבישע עולי-רגל קיין מעקא.
 זיין קליניק האט זיך געפונען אין פתח-תקוה, וואו ער האט אנגעהאלטן ענגע

און פריינטליכע באציאונגען מיט די יידישע איינוואונער דארט.

נאך דער ענדע פון דער ערשטער וועלט-מלחמה איז די סאניטאר ארגאניזאציע אפגעשאפן געווארן דורך דעם הערשער פון טורקיי אטאטורק און דער דאקטאר מיט זיין פאמיליע זענען אריבער קיין פראנקרייך.

בעת מיין באזוך אין פאריז, אין 1949, האב איך דעם אלטינקן דאקטאר געטראפן אין הויז פון די גארינס. ער איז גליקליך געווען מיט דער, נאר וואס אנטשטאנענער, יידישער מדינה, און געווען גרייט מיך פארשיטן מיט דערציילונגען און קוריאזען פון דער צייט פון זיין לעבן אין ארץ-ישראל.

ליאונטין איז געווען א מוסטערהאפט ווייב, זייער איבערגעגעבן איר-מאן און זיינע קרובים, וועלכע האבן בא זיי אין שטוב שיך געפילט, וואו אין דער היים.

זי האט איבערגעלאזט אין טיפן טרויער איר מאן, צוויי זין און פינף אייניקלאך.

יהיה זכרה ברוך

עזריאל און ליאונטיניס שוועסטער מיט איר מאן האבן א פאר מאנאטן נאך איר טויט באזוכט ישראל, און זענען אנציקט געווען מיט אלעמען, וואס זיי האבן דא געזען און שטארק באוואונדערט די גרויסע דערגרייכונגען פון אונדזער מדינה.

לזכרו של בן-עירנו (שומסק) וחברנו אריה (לייב) לנדאו זי"ל

ב-2 באוגוסט 1979 ימלאו 30 שנה מאז נהרג אריה (לייב) לנדאו באופן טרגי, בתאונה בעבודה.

ב-1 ביולי 1941 יצאנו יחד, אריה ואני ועוד כמה חברים, משומסק דרך דירקלה ליאמפול, על מנת להתעכב שם שבוע-שבועיים, עד אשר הפולשים הגרמנים ייהדפו (כפי שאמרו לנו), ואז נחזור הבימה.

אבל בהגיענו ליאמפול ראינו כל הדרך אנשים בנורחים, המשכנו איפוא ללכת עד אשר הגענו ב-3 ביולי לסטרונקונסטנטונוב. שם התמקמנו עם עוד כמה שומסקאים אצל אחותה של שרה פוקס. חשבנו לשהות שם זמן מה עד שנוכל לשוב הביתה. אבל ראינו את הבהלה בעיר וכן שמענו יריות מכיוון שפטובקה ואח הנסיגה המבוהלת של הצבא האדום. קצין יהודי שפגשנו ברחוב סיפר לנו שהמצב רע מאד ובעברו עם הצבא בלמברג וסביבתה - ירו עליהם האוקראינים מכל החלונות ורק בנס הוא ניצל. אז התברר לנו שהגרמנים כבשו כבר שטח גדול וכן שמענו את הנאום הידוע של סטלין שמוכרחים לסגת. גם ראינו שכל המוסדות עוזבים את העיר. מהרנו איפוא לתחנת הרכבת, כל חברינו, ובתוכם אריה, ואחרי בטיעה של יומיים היטה בלילה הפצצה חזקה, הרכבת נעצרה, וכל הנוסעים ירדו והשתחו על האדמה. כשחזרנו לרכבת לא מצאנו איש את רעהו. ומאז במשך כל שנות המלחמה לא ידענו אם אריה עודנו בחיים.

בשנת 1949, בהיותי כבר בארץ. הגעתי לחופשה מצה"ל לביתי ורעייתי צפורה בשרה לי שאריה הגיע מפולין עם אשה, קיבל דירה בבית ערבי בסביבות יפו והתחיל לעבוד בסולל בונה, בעבודות ביוב. אריה היה מבקר בביתנו לעיתים קרובות. קבלנו אותו בחמימות והוא הרגיש אצלנו כמו בבית. הרבינו לשוחח, להיזכר בימים עברו. הוא היה מאושר בארץ. לא היו לו שום חביעות מיוחדות, רצה לעבוד ולבנות את ביתו בארץ. לאחר כמה שבועות מונה כמנהל עבודה בחפירת העלות ברחוב נוה שאנן נתל-אביב.

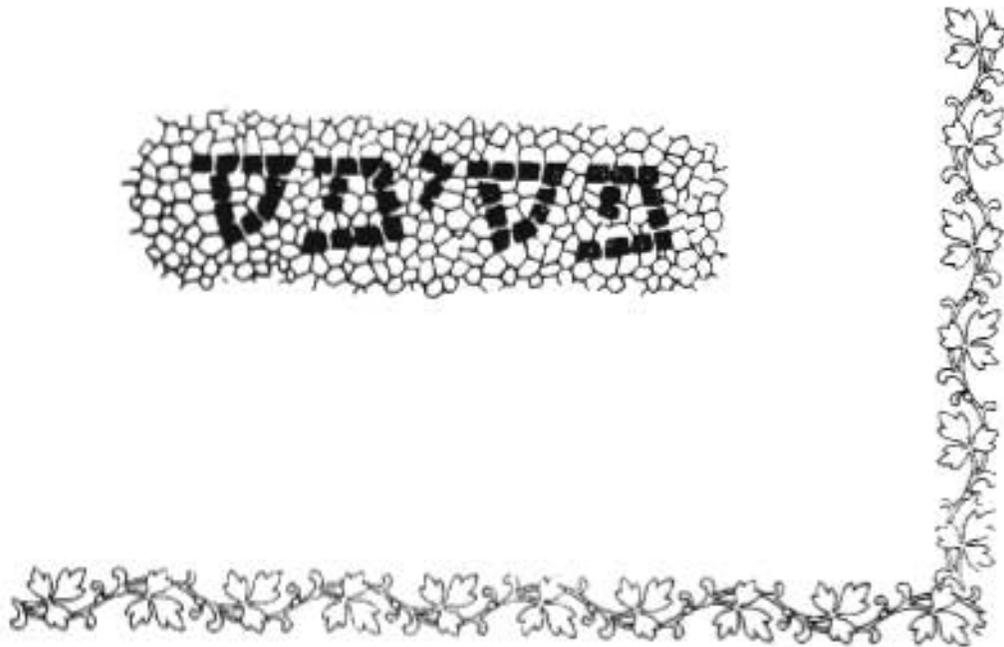
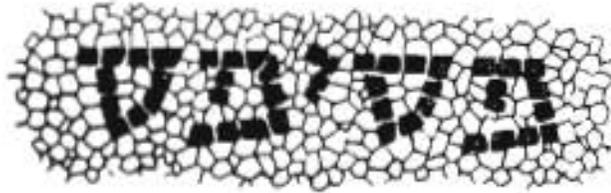
בערב תשעה באב 1949 נסענו לבקור בביתו. את אריה לא מצאנו בבית ואשתו אמרה לנו שהוא ודאי עובד שעות נוספות. חזרנו הביתה בדאגה בלב אך לא רצינו לשער שקרה לו משהו רע. אך למחרת, בבוקר מוקדם נודע לנו על האסון שהתרחש: היתה מפולת ושני פועלים כוסו באדמה. אריה רץ להצילם ואמנם הצליח להציל אותם, אולם התרחשה מפולת שניה, ואריה נהרג. מקרה זה בא עלינו כרעם ביום בהיר. איבדנו חבר טוב ואחד מבני שומסק הטובים. עצוב מאד שלאחר כל התלאות שפקדו אותו בזמן המלחמה, וכאשר כבר הגיע ארצה - זכה להיות כאן רק כמה חדשים.

מדינת ישראל איבדה אזרח טוב, ואנו בני עירו איבדנו חבר טוב מאד. תמיד ישאר בזכרונו.

אריה נקבר בבית העלמין בקריית-שאול. קברו הוא מחקברים הראשונים. צפורה רעייתו ואני פוקדים את קברו כל שנה. יהי זכרו ברוך.

שרגא וייסמן

יהושע גולברג

ביקור של גבי צ'רנוצקא בקרמניץ.

בין 17 ל-22 במאי השנה שהתה בארץ בחור חיירת הגבי אלינה צ'רנוצקא אשתו של הסטרטוסטא, מושל המחוז האחרון, בקרמניץ. ערכנו לה קבלת פנים במועדון שלנו, היא ספרה לנו על פעולות של אירגון יוצאי קרמניץ פולניים באנגליה הנקרא שם בשם ביעסיאדה קרשמיעניצקא.

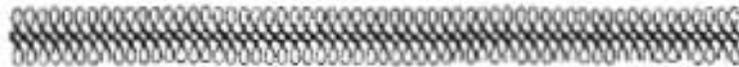
היא הביאה לנו דרישת שלום וברכה משרידי גדוד הפרשים ה-12 שחנה בקרמניץ, בניאלוקרניצא בארבע השנים האחרונות לפני פרוץ המלחמה. היא היתה ראש המחלקה הסוציאלית בעיריית קרמניץ ובטיפולה היו החלמוד-תורה, בית היתומים ובית החולים היהודיים בעירנו. כעת, בגיל 79, היא מנהלת את הארכיון ואוספת מסמכים היסטוריים על מלחמת המחנות הפולנית נגד הצורר הנאצי. היא בקרה פה ב'יד-ושם', בבית-החפוצה, באוניברסיטה העברית, ובקיבוצים.

לפני שבועות מספר ביקרו בישראל בני עירנו ציפורה ומרדכי כ"ץ.
 הם נחבלו בחמימוח רבה על ידי בני עירנו ישראל, על ידי הנהלת קרן-הקימת,
 בו ציפורה פעילה בבואינוס-אירעט ועל ידי אנשי הקונגרס העולמי של יהדות
 פולין, בו מרדכי כ"ץ ייצג אח יהודי ארגנטינה.

בסוף ביקורים נערכה לכבודם קבלת פנים בסמינר, מסיבה שעברה בהצלחה יוצאת
 מהכלל.

על ביקורים של משפחת כ"ץ כתבנו בהרחבה רשימה ביידיש בחוברת הזאת.

פרוי פעסיס פון דער היים מאקאגון און איר משפחה זענען עולה געווען
 צוריק מיט עטליכע מאנאטן פון קרעמעניץ.

זיי געפונען זיך דערווייל אין מרכז קליטה אין יבנה.

מיר וואונטשן זיי א לייכטע קליטה.

נשיא המדינה, יצחק נבון, הזמין קבוצת חיילים משוחררים שלחמו בשורות הצבא הפולני והצבא האדום, לשמוע על פעילותם בסוף מלחמת העולם השנייה, למען המדינה בדרך.

בתמונה הנשיא לוחץ את ידו של יהושע שמטר לו את "קול יוצאי קרמניץ" וסיפר על פעולה אירגוננו בארץ ונחוי"ל.

לוורה ובוריס שטרן לנשואי בתם, אווה, עם ד"ר אמריק פרוליק מרומניה, ולנשואי בתם השנייה, מריס, עם משה פיימן, סטודנט לרפואה, תל-אביב.

לברטה ושלמה פונדיק לנשואי בנם אריה עם בח"ל שולה לבית רוזן.

לדבורה (מהבית פעטיס) ובעלה צ'מרינסקי, לנשואי הבת הצעירה, לאה, עם בח"ל בוריס.

למשפחת פרד ביק בארה"ב לנשואי הבת וועינס עם בח"ל מוריס לוויין.

לשרגא ופניה איש-טוב לנשואי בתם אורה עם בח"ל יורם סופרין, ירושלים ולהולדת הנכד, יואב, מבתם איחנה ובעלה שלמה שוורצברג.

לחנה ומנוס גולדנברג להולדת הנכדה מאיה, מבתם עודדה וראובן עמיאל.

לדינה ואברהם ארגמן לנשואי בנם עמיחי עם בח"ל אני בארה"ב.

ללוסי ושלמה סקולסקי לנשואי בתם עדיה עם בח"ל ישראל גלעדי.

ליצחק גולצברג בהגיעו לגבורות ולהולדת הנין השמיני, אמיר, מבחם
טלי זאלון ורמוס, חולון.

לריבה זייגר לנשואי נכדה אורי ולבר-מצווה של נכדה אחר, בניהם של
צילה ועמוס גודוביץ.

לשושנה ואברהם גוקון להולדת נכדם גיל, בנם של בחם מירה ובעלה צבי.

לרות כץ (אלמנתו של מוניק כץ ז"ל) להולדת נכדה ארנון, מבנה יוסף
ואשתו שלומית.

לחנה ציזין (אלמנתו של שמואל ז"ל) בהגיע נכדה עודד, בנם של מרים
ואבשלום ציזין ז"ל (נפל במלחמת ששת הימים) - למצוות.

ללאה ופישל טפר לבר-מצווה של נכדם הדר-עזרא מבחן חנה וליהו איכילוב.

לבתיה ומשה לוימן להולדת הנכד, שחר, מבחם אילנה ומוטי, קיבוץ צאליים.
לאברהם לנדסברג, לנשואי הנכדה צילה, מבחן ציפורה ובעלה אברהם גבע.

איסר קאמינסקי

מיט קרעמעניצער לאנדסלייט אין ארגענטינא

נאך איין אפּוועזענהייט פון עכער זעקב יאר, זייט מיר האבן עולה געווען קיין ישראל, האבן מיר זיך באגעגנט מיט א גרופע פון די קרעמעניצער אין בוענאס-איירעס, אין הויז פון דער משפחה וועלוול און בראניע אקס, ביי דער אופינאמע לכבוד זייער בת עיר, פייגע רויטבלאט דע קאמינסקי. פייגע, די טאכטער פון הערש וואלף און ריסל רויטבלאט, וואס האבן געוואוינט אויף דער שיראקא גאס, קעגן טקאטשינסקי'ס אפטייק, האט פארלאזט קרעמעניץ אין יאר 1924. צוליב דער סערטיפיקאטן גזירה פון דער פאלעסטינער רעגירונג האט זי עמיגרירט קאן ארגענטינא. דארט איז זי געווען צווישן די איניציאטארן פון גרינדען דעם קרעמעניצער לאנדסלייט פאראיין, וואס איז נאך א שטיקל צייט אונטערגעגאן. אבער נאכער, אין די דרייסיקער יארן.

מיט דעם נייעם שטראם פון עמיגראנטן, איז דער פאראיין אויפגעלעבט געווארן. מען פלעגט זיך אפט צונויפקומען אויף פארשיידענע אונטערנעמונגען און פארברענגען צוזאמען. א נייער קרעמעניצער עמיגראנט פלעגט אין פאראיין טרעפן א ווארעמע, אויסגעשטרקעטע, ברודערליכע האנט. שפעטער ווען א שליח פון ישראל איז געקומען קיין ארגענטינא און איז געווען א בן-עיר, פלעגט מען איינארדנען א ווארעמע קבלה פנים. אזעלכע איז איינגעארדנט געווארן לכבוד דעם לאנדסמאן אונדזערן, יוסף אבידר, ווען ער איז געווען אמבאסאדאר אין ארגענטינא. אזעלכע איז אויך איינגעארדנט געווארן פאר דעם החלוצ שליח, ישראל אוטיקער ז"ל, און ווען הענאך האכגעלערנטער האט באזוכט ארגענטינא.

מיט דעם אנקומען פון די מוראדיקע בשורות וועגן חורבן פון דער אלטער היים, האבן די קרעמעניצער פאראיביקט זייערע קדושים דורך איין איינדענקס-טאוועל ביי דעם מאנומענט פון די שואה קדושים אויף דעם בווענאס-אירעסער בית-עלמין. דא ווערן יאר-יערליך איינגעארדנט די אזכרה אקטן דורך די קרעמעניצער לאנדסלייט.

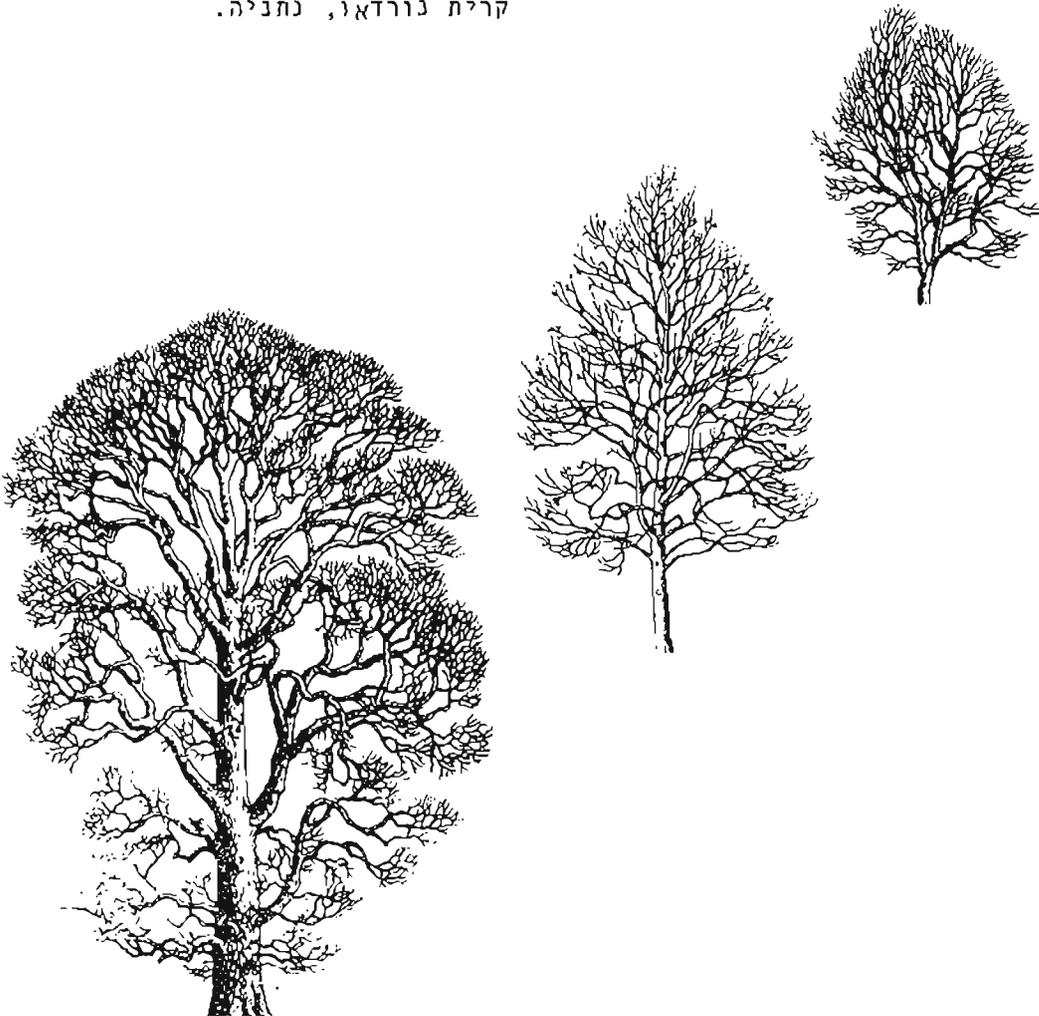
די שארית הפליטה איז אויפגענומען געווארן דורך די אלט-איינגעזעענע מיט דער גרעסטער אויפמערקזאמקייט און פארשטענדניש.

מיטן אנקומען קיין ארגענטינא פון מרדכי און ציפע כץ, איז אריינגעבראכט געווארן א נייער רוח-חיים אין דעם פאראיין און זיי האבן זיך בלב ונפש אים אפגעגעבן. זייער אקטיוויטעט האט אויך, אין א גרוסער מאס, איינגעשלאסן דעם אירגון יוצאי קרמניץ און ישראל, פונקט ווי ביידע פאראיינען וואלטן געווען איין גוף.

ציפע און מרדכי כץ, מיט וועמען עס פארבינדט אונדז א לאנג-יאריקע פריינט-שאפט, זענען געווען די איניציאטארן פון דער אויבן-דערמאנטער קבלת-פנים, ווי עס זענען זיך צונויפקעקומען זייער א שיינע גרופע ל. לייט. מיט דער מסיבה האט אנגעפירט מ. כץ, וועלכער האט געגעבן איין איבערבליק וועגן פאני'ס און איסער קאמינסקי'ס אקטיווע געזעלשאפטליכע ארבייטן אין די יארן, וואס זיי האבן געוואוינט אין ארגענטינא, ביז זייער עליה.

קאמינסקי האט אפגעגעבן א גרוס פון די קרעמעניצער לאנדסלייט אין ישראל און דערציילט וועגן זייער טעטיקייט, וואס נעמט ארום אזוי פיל געביטן. ער האט אויך געשילדערט זיינע און זיין פרוי'ס טיפע איבערלעבניש אויף דער קבלה-פנים פאר ציפע און מרדכי כץ, וואס די קרעמעניצער האבן איינגעארדנט לכבודם אין סעמינאר-הקיבוצים אין ישראל. ביידע חברים, כץ און קאמינסקי האבן אויך פיל דערציילט וועגן ישראל. די אנוועזנדע ל. לייט האבן זייער באדאנקט. די מסיבה איז געשלאסן געווארן מיט דער ביטע פון די ארגענטינער איבערצוגעבן זייערע גרוסן און גוטע וואונטשן דער קרעמעניצער משפחה.

אסתר קאמינסקי,
קרית נורדאן, נתניה.

התכוּן לעולמאס!

חיים מארדיש ע"ה

דעם 14טן פעברואר 1979 איז אויסגעלאשן געווארן דאס לעבן פון אונדזער געוועזענעס לאנגיאריקן פרעזידענט פון קרעמעניצער פאריין אין בנאנעס איירעס חיים מארדיש ע"ה. ער איז געווען א קרעמעניצער פאטריאט (אויב מען קען אזוי זאגן). דאס האט מען געקאנט מערקן ביי יעדן שמועס מיט אים. ער האט נישט געלאזט פאלן קיין שלעכט ווארט אויף קרעמעניץ, וייל ביי אים אין די אויגן האט זיין שטאט אויסגעזען שענער און גרעסער פון אלע שטעט אין דער וועלט. אין משך פון זיין פרעזידענטשאפט האט ער אסך בייגעטראגן און געשטיצט דעם פאריין. די לעצטע פאר יאר, איז ער נישט געווען טעטיק צוליב זיין שלעכטן געזונט צושטאנד, ער לאזט איבער אין טרויער זיין פרוי שושנה. טעכטער גיטל און רוח. זון אריה, ברידער שלום און אברהם (אין ישראל). איידעם שמעון. שנור מיא (Mia). שוואגער בערנארדא. אייניקלעך און א ברייט פארצווייגטע משפחה און פריינט.

כבוד זיין אנדענק.

מיט טיפן צער דערמאנען מיר די
פריצייטיק פארשטארבענע טאכטער
לוסי רעזניק דע וויינשטיין.

אייביק וועלן מיר זי געדענקען.
פאני רעזניק דע גארבער.

די טאכטער פון פנחס טשודנובסקי ד"ל.
געשטארבן כ"ח סיון תשל"ג,
28.6.1973.

הערע איר אנדענקו

די פאריהומטע משפחה.

ארגון יוצאי קרמניץ בארגנטינה ובישראל מביעים אה צערם העמוק לרגל
מוחה ללא עת של מניה (מאניה) במלאכה 22 שנה למוחה.

בתם של שיינדל בת מודכי

למשפחת בליך, ואניה ברוך משה
בן אשר זייליק ליבמן.

בת 33 היתה במוחה, בשנת 25.5.1967.

השאירה בת, בת 20, בן, בן 17 ובת,

בת 14.

היתה מנהלת חשבונות בעלת תואר

אקדמאי ומתרגמת מאנגלית לספרדית,

תהיה נשמחה צרורה בצרור החיים.

די פארוואלטונג פון קרעמעניצער לייל פאריין באגריסט הארציק די פארוואלטונגס מיטגלידער נוטע און חייקע קיפערמאן צום געבורט פון זייער ניי אייניקל סילפיה - (SILPIA) לארענא (LORENA) און ווינטשט זיי צוזאמען מיט די עלטערן שרה און חיים נודעל (NUDEL) זיי זאלן דערלעבן צו זען אין איר פיל נחת או פרייד.

די פארוואלטונג און פרויען קאמיטיע פון קרעמעניצער לייל פאריין אין בוענאס איירעס (ארגענטינע) באגריסן הארציק די קאמיטיע מיטגלידערן גיטל קאטקאוניק צו דער חתונה פון איר ליב אייניקל ראובן מיט דער פריילין ראקסאנא (ROKSANA) אין ישראל און ווינטשן איר ווי אויך די עלטערן נאטאליא (NATALIO) און פעליסא (FELISA) קיטעלעווסקי פיל נחת און פרייד און דעם יונגן פאר - א גליקלעכע צוקונפט.

די פארוואלטונג און פרויען קאמיטיע פון קרעמעניצער לייל פאריין אין בוענאס איירעס (ארגענטינה) באגריסן הארציק די פארוואלטונג מיטגלידער חיים און פיגע נודעל צום געבורט פון זייער ניי אייניקל אלחנן און ווינטשן זיי פיל נחת או פרייד און די טאטע מאמע ווינטשן מיר אים דערציען ער זאל וואקסן א שטאלצער ייד אין א וועלט פון שלום.

ת נ ח ו מ י ם

די פארוואלטונג פון קרעמעניצער לײל פאריין אין בוענאס איירעס דריקט אויס איר טיפן טרויער מיטגעפיל דער פרוי שושנה און קינדער און די ברודער שלום און אברהם און דער גאנצער משפחה צום גרויסן פארלוסט פון זייער ליבן מאן, פאטער און ברודער, חיים מארדיש ע״ה און ווינטשן זיי מער נישט וויסן פון קיין צער.

לגברת גון ובתה, במות עליהם הבעל והאב שמואל גון.

למשפחות שניידר במות עליהם אחותם רעיה בפולין, השאירה שם את בעלה ובנה.

למשפחות עצמון ולוויטון במות עליהם דורה לוויטון. השאירה בעל, אח ואחות.

למשפחת פורציה, קיבוץ יגור, במות עליהם האשה, האם והסבתא מוניה (לוויטון). השאירה בעל, אח, אחות, ילדים ונכדים.

למשפחת גיטרמן - במות עליהם האם והסבתא - רוסיה גיטרמן (פישמן) בת 82 הייתה במותה. השאירה אחריה בן ונכדים. הבן, פרופסור בבר-אילן.

נפטרו בפולין אחרי המלחמה:

הדסה פרידמן

פולה (עקיבה) קצנר

רחל גורביץ מבית פרידמן

רעיה שניידר

דאס זענען די נעמען פון די באשטייערטע פאר דער חוברת נומער 15

בערענשטיין בומע	פארשפרייט דורך	ציפע כץ
גארבער, רעזניק פאני	" "	"
זייטלער ברוך	" "	"
יאדישליוועו יאשע	" "	"
כץ ציפע, מרדכי	" "	"
ליבמאן יעקב	" "	"
פאק משה	" "	"
שיכמאן רעכעס חנה	" "	"
שיכמאן רויט מאני	" "	"
אקס וו.	" "	חיים פייער
טשודנאווסקי קאטיע	" "	"
יערגיס א.	" "	"
ליבמאן משה	" "	"
פייער חיים	" "	"
בארושעק יענטי	" "	נוטע קיפערמאן
נודעל חיים	" "	"
סעגאל ביילע	" "	"
קיפערמאן נוטע	" "	"
שפאק יצחק	" "	"
שווארצמאן דוד	" "	"
שנידער ציפע	" "	"
געציג, טשודנאווסקי פייער	" "	ישראל לייבעל
לייבעל ישראל	" "	"
פעקער משה	" "	"
פעקער מאיר	" "	"
שער אסתר	" "	"
שער רייזל	" "	"

יהושע גולברג, דו"ח כספי של הכנסות והוצאות מהאזכרה שהחקיימה
ביום 14.8.78.

		עבור דמי חבר וכניסה בהמאם לרשימות המצורפות:
↪ 4,995.-		סך של ↪ 4,995.-
" 4450.-		עבור קול יוצאי קרמניץ ש ו נ ו ת .
" 100.-		תרומה לשיפוץ האולם שלנו על ידי גב' זינגר שפרה עבור נקרן לוגיס.
" 150.-		ע"י שמואל סייסלמן לזכר אחותו חיה סייסלמן / תמרי / ז"ל
" 250.-		ע"י בצלאל גרינברג לזכר אביו נחום גרינברג ז"ל
↪ 9,945.-	בסה"כ	
		הוצאות :
		עבור שחיה קרה, הכנת האולם, כסאות, רמקול שולם ליוסף לחזן
↪ 950.-		עבור הודעה ברדיו באידיש
" 150.-		ע"י מנוס
		הוצאות טקסי
↪ 1,290.-		145.- 45.-
↪ 8,655.-		הסכום הנ"ל הוכנס לבנק הפועלים בהחאס לקבלוח המצורפות :
		קבלה מס' 5614 מיום 15/8.78 על סך 8,000.-
		655.- " " 20/8.78 " 43559 " "
↪ 8,655.-		

שפענדונגען פון אויסלאנד

מיר געבן איבער אויטערדיקע רשימה פון די געלטער וועלכע זענען איינגע-
פלאסען אין לויפענדענן יאהר פון קרמניצער אין אויסלאנד פאר פאלגענדע
צוועקן. פריערדיקע רשימה אין העפט נומר 15 זייט 65.

לטובת קול יוצאי קרמניץ:

	25 דולאר	דוד רפפורט, ניו-יורק	5.5.78
	" 20	פסח גורנשטיין, פריס	5.5.78
	" 25	שמואל ביעלאוץ, ניו-ג'רסי	25.9.78
	" 100	מרדכי כץ, ארגענטינא	5.10.78
	" 100	מוריס מעדלער, אמריקא	5.10.78
	" 25	פרוי אודיא טשצקי	5.10.78
	" 25	ליאונרד און פרוי לנא קרדון, אמריקא	5.10.78
	" 3	עמנואל ברונפלד, אמריקא	5.10.78
	" 50	יצחק וואקמן, אמריקא	9.10.78
473 דולאר	" 100	יוסף מרגוליס, וויניפעג	8.11.78
" 100		אפרים ביק, אמריקא	3.7.79
		<u>פאר נויטבאדערפטיגע - מעות חטין:</u>	
" 50		יצחק וואקמן, אמריקא	9.10.78
		<u>שפענדונג פאר ספעציעלע צוועקען</u>	
	100	אברהם, פריידע ארגענטינא צו פעראייביקן דעם נאמען פון זייער טאכטער ברכה/פארוטה/אין יזכור-בוק	14.8.78
	100	פריי גיטל קוטקובניק ארגענטינא צו פעראייביקן דעם נאמען פון איהר פערשטארבענעס מאן אידל אין יזכור-בוק	14.8.78
	100	פניע רעזניק דע גארבער ארגענטינא צו פעראייביקן דעם נאמען פון איהרע עלטרן און פון איהר שוועסטער לאויזע אין יזכור-בוק	5.10.78
	100	פריי רייזל שעהר ארגענטינא אויפן חשבון צו פעראייביקן איהר מאן אין יזכור-בוק	5.10.78
	25	ליבמאן ארגענטינא פאר הנקרולוג צום אנדענק פאר זיין פערשטארבענער טאכטער	5.10.78
	100	ליטן רויך ארגענטינא צו פעראייביקן דעם נאמען פון זיין פאטער ישראל רויך	14.2.79
	300	קאטיה צודנובסקא ארגענטינא, צו פעראייביקן די נעמען פון איהר מאן און טאכטער	14.2.79
	50	צפורה ומרדכי כץ ארגענטינא צו פעראייביקן דעם נאמען פון די עלטרן וועלכע זענען אומגעקומן אין דער שואה און די שוועסטער וועלכע אין נפטר גיווארן אין ארגענטינא	12.4.79
	100		
	100	<u>פאר מעות - חטין אויף פסח</u> יצחק וואקמן, אמריקא	27.4.79
	100	בסה"כ	
1,598 דולאר		יוסף מרגלית, קנדה לטובת יוצאי קרמניץ	15.7.79
" 100			
1,698 דולאר		בסה"כ	
=====			

עבור נקרולוגים בחוברת מס' 15 ו-16

	גב' פנינה גבע - נוה-רום, רמת השרון	3.8.78
₪ 500.-	לזכרה של המנוחה צפורה ליטבק-בר-חנא	
	משפחת שפיר לשם הנצחת זכרו של	9.10.78
" 1,000.-	המנוח יעקב שפיר ז"ל	
" 500.-	גב' פולה ליטב לזכר בנה המנוח ז"ר מיכל ליטב	9.10.78
	רביב שמעון ראשון לציון לזכר אביו	10.6.79
" 500.-	יצחק ביברמן ז"ל	
	גב' מארא אמבורסקי לזכר אמא שלה	20.6.79
" 300.-	פולה קרייזלמן ז"ל	
	מרדכי חסיד תל-מונד לזכר אביו המנוח	20.6.79
" 2,000.-	אברהם חסיד ז"ל	

4,600.- ל"י

לטובת קול יוצאי קרמניץ

" 450.-	מחברי הועד בזמן אריזה החוברות למשלוח	10.8.78
" 200.-	משפחת קפלן מולה, ארצות-הברית	14.8.78
" 100.-	קצמן חנה, רמת גן	14.8.78
" 100.-	לויטן-קיטור בת-שבע	14.8.78
" 100.-	משה לויטן	
" 150.-	דבורה ברגר, גבעת-ברנר	24.8.78
" 100.-	אברהם חסיד, תל-מונד	3.9.78
" 100.-	אריה לויטן, חיפה	14.10.78
" 100.-	גב' סקל/קריווין/אסתר חיפה	22.11.78
" 100.-	אברהם דגים, חיפה	25.3.79
" 100.-	יצחק גולצברג	
" 100.-	קריימר אברהם, קרית ביאליק	
" 600.-	עזריאל גורנשטיין, פריס (גורין)	
" 1,000.-	נחמן ליכט, ארצות הברית	16.4.79
" 50.-	הר-ציון, עין חרוד	
" 50.-	גב' אוטובסקי/גלפריין/חיפה	
" 50.-	רוזנברג יונתן, חיפה	
" 50.-	ברוניה ברשאפ	
" 50.-	הדסה גולדנברג, גבעת-השלושה	
" 50.-	גב' בבה רוכל ע"י יצחק רוכל	
	ממכירת תקליטים של החזן מרדכי כץ	
" 50.-	ע"י צבי ברנשטיין	

3,650.- ל"י

" 500.-

" 200.-

8,950.- ל"י

סה"כ

דו"ח פדרמן-רובינפייך, בני ברק
מנדל אמבורסקי, בני ברק

יהושע גולברג .

כספים שהוכנסו מבני עירנו לחשבוננו בבנק הדואר
מס' 0-27491-4 . לטובת "קול יוצאי קרמניץ"
בשנת 1978 .

50.-	גב' מוניה לויחן	קיבוץ יגור	200.-	שרה הררי - ברנר	גבעת-ברנר
50.-	"	"	200.-	פיחוביץ יורק	חיפה
50.-	"	"	200.-	ספקטור נעמי	פתח-חקה
25.-	"	"	200.-	הינדה-שביט-שופמן	כפר-סבא
50.-	טימה ירון-קרמנוצקי	עין השופט	150.-	אהרון גינצבורג	ירושלים
50.-	"	"	100.-	גולצ'ר	כפר-מסריק
50.-	מילר חיים	עפולה	100.-	דורה עצמון-לויחן	חיפה
50.-	"	"	100.-	בודקר אברהם	חיפה
50.-	בלוזמן אליעזר	"	100.-	אנה גורנפלד-רוטנברג	חיפה
50.-	"	"	100.-	יוסף סטולר	חיפה
50.-	שכטרמן חסיה	נתניה	100.-	עטרה סילצוק	גבעת-ברנר
50.-	"	"	100.-	יהודית קדם	קריית-מוצקין
50.-	"	"	100.-	אנוזי בלה	פתח-חקה
50.-	רחל כהן-קליגמן	ירושלים	100.-	חזלו קאופמן	ח"א
50.-	"	"	100.-	קורנץ, שראגא	ח"א
50.-	"	"	100.-	צוקרמן דוד	חיפה
50.-	"	"	100.-	שרה שניידר	חדרה
50.-	גוקון יוסף	חדרה	50.-	פישמן	ח"א
50.-	פנוסוכיץ שמואל	"	50.-	גב' הופשטיין-ביברמן	ח"א
50.-	בקימר דוד	קריית-טבעון	50.-	"	קולטן דב
50.-	"	"	50.-	"	קסלר יצחק
50.-	ברשף יצחק	לוד	50.-	"	ביברטן דיבה
50.-	נוסמן אלכסנדר	רכסים	50.-	"	כרוניה שטיינברג
50.-	ברשאפ מאשא	חולון	50.-	"	פולה ווקין
50.-	אילח יעקב ראשון-לציון	"	50.-	"	וינסטון יצחק
50.-	אנגלמן-גודל כבה	גבעתיים	50.-	"	ש. פולטורק
50.-	אוסיקר שלום	גליל-ים	50.-	"	ש. פולטורק
50.-	ברמור שרה	נוה-מגן	50.-	נחמן שניצר	חיפה
50.-	בגן נחנאל	פ"ת	50.-	מריס דיאמנט	"
50.-	צבי הורוביץ	הרצליה	50.-	קוזין משה	בני-הדר
50.-	ברנשטיין אלכסנדר	אשדוד	50.-	אברהם פרידל	מקור-ברוך
50.-	הופמן מלכה	רמת-גן	50.-	פלרמן גודל	קריית-אחא
50.-	בינה ורד	קיבוץ אילון	50.-	פישר חיה	ח"א
50.-	אפשטיין יעקב	בת-ים	50.-	שמיטנקא	מאשא רמת-אביב
20.-	טוקר דוד	קריית-אחא	=====		
			3,000.-	בסה"כ	
1,695.-	בסה"כ				

3,000.-

+ 1,695.-

יחד בבנק הדואר - 4,695.-

שרגא ויסמן
נערך ע"י : ואריה מורדיש .

ארגון יוצאי קרמיניץ

דו"ח על מס"ח בשנת 1978.

<u>סה"כ</u>	<u>סכום (בדולרים)</u>	<u>פרטים</u>	<u>מס' סדורי</u>
3,337.73		יחרה ליום 1/1/78	.1
	1,538.-	נחקבלו חרומות	.2
<u>1,758.70</u>	<u>220.70</u>	רביח מהנ"ל	.3
5,096.43			
<u>1,643.13</u>		המרה	.4
<u>3,453.30</u>		יחרה בבנק ליום 31/12/78	.5
		<u>דולרים קנדיים</u>	
150.00		נחקבלו	
<u>150.00</u>		יחרה בבנק ליום 31/12/78	

ארגון יוצאי קרמניץ

מ א ו

דו"ח על הוצאות והכנסות בשנת 1978

סה"כ ל"י	סכום ל"י	פרטים	מס' סדורי	סה"כ ל"י	סכום ל"י	פרטים	מס' סדורי
		<u>הכנסות</u>				<u>הוצאות</u>	
		יתרה ליום 31.12.77	1	17,347		עבור הוצאה לחוברת ק.ו.ק	1
3,009	2,627	בנק הפועלים				עבור השלום לסמינר הקבוצים (רסונס)	2
	382	בנק הדאר		13,000			
21,041	10,041	בית כספים באזכרה וחרוזות	2	2,382	2,000	סעד לחגים, לנזקקים וחרומה לפולניה	3
	11,000	שונות בהתאם לרשימה		850	382	עבור גבילי זכרון	4
29,162		בעד חוברת ק.ו.ק	3	700		בעד מכירה מאין 1977	5
		בעד המרת \$ 1643				הוצאות דאר, סלפון, נסיעות	6
53,212		סה"כ הכנסות			3,657	כיבוד וכו'	
40,414		פחות הוצאות כנ"ל			112	הוצאות בנק	
12,798		יתרה ליום 31/12/78			462	מעטפות	
		<u>מצב הקופה</u>			1,199	אזכרה-ארגון ושונות	
12,254		יתרה בבנק הפועלים		5,430		ספרים לספריית רינ"ל	7
544		יתרה בבנק הדאר		705		סה"כ הוצאות	
12,798				40,414			

נערך ע"י: שרגא ויסמן
אריה מורדיש

קרעמעניצער

און שומסקער

לאנדסלויט

עצטימע

און ישראלי און אויסקלנד